

# Gradisov vestnik

GLASILO KOLEKTIVA PODJETJA »GRADIS«

## Gradis vpisan v sodni register

Okrožno gospodarsko sodišče v Ljubljani je s sklepom št. Fi 2443/73 z dne 15. 8. 1974 vpisalo na registrskem vložku 317/00 konstituiranje delovne organizacije s firmo: Gradbeno industrijsko podjetje »GRADIS« Ljubljana, n. sol. o, Ljubljana, Koritkova 2 in naslednje temeljne organizacije združenega dela v sestavi te delovne organizacije in sicer: TOZD gradbena enota Celje, TOZD gradbena enota Jesenice, TOZD gradbena enota Koper, TOZD gradbena enota Ljubljana, TOZD gradbena enota Ljubljana-okolica, TOZD gradbena enota Maribor, TOZD gradbena enota nizke gradnje Maribor, TOZD gradbena enota Ravne, TOZD kovinski obrati Ljubljana, TOZD kovinski obrati Maribor, TOZD lesno industrijski obrat Škofja Loka, TOZD obrat gradbenih polizdelkov Ljubljana, TOZD strojno prometni obrat Ljubljana, TOZD železokrivnica Ljubljana, TOZD Biro za projektiranje Ljubljana, TOZD Biro za projektiranje Maribor, TOZD gradbena enota Frankfurt in TOZD uprava stanovanjskih hiš in stanovanj Gradis Ljubljana.

Objava vpisa je opravljena v Uradnem listu SFRJ z vsemi podrobnimi podatki o predmetu poslovanja podjetja in vsake temeljne organizacije, obsegu pooblastil pooblaščenec v pravnem prometu s tretjimi osebami, kakor tudi, da so sklaščajo TOZD, da bodo imele skupno knjigovodstvo, da se bo sestavljal za podjetje skupni zaključni račun, za vsako TOZD, pa interni zaključni račun, ki obsega naslednje podatke: o ugotavljanju in obračunavanju celotnega dohodka, o delitvi dohodka, o virih sredstev, s katerimi razpolaga TOZD in druge podatke, potrebne pri odločanju o poslovanju.

S tem vpisom v sodni register je bilo potrjeno obsežno delo konstituiranja GIP Gradis po zakonu o konstituiranju organizacij združenega dela in njihovem vpisu v sodni register, ki je bil objavljen v zveznem uradnem listu št. 22 z dne 19. 4. 1973.

Konstituiranje delovne organizacije je v tem:

1. da se organizirajo temeljne organizacije združenega dela, sprejme sklep o organiziranju temeljne organizacije združenega dela in izvoli delavski svet;

2. da se sklene samoupravni sporazum o združevanju v delovno organizacijo in izvoli delavski svet delovne organizacije, tj. podjetja;

3. sprejmejo statut temeljnih organizacij združenega dela.

Delo pri organiziranju temeljnih organizacij združenega dela je pri nas teklo od decembra 1971 in vse leto 1972, ko je bilo opravljeno glavno delo v zvezi z organiziranjem

posameznih delov podjetja kot temeljne organizacije v skladu z ustavnimi dopolnili XXI in XXII) ter je bil hkrati pripravljen za podpis tudi samoupravni sporazum o združevanju TOZD v GIP Gradis.

Predhodno so bili napravljeni prenosi sredstev na TOZD in izdelane začetne bilance za vsako na novo organizirano temeljno organizacijo. Vzeto je bilo stanje 1. januar 1973 leta. Sporazum o združitvi 18 temeljnih organizacij združenega dela v GIP Gradis je bil podpisan 17. maja 1973.

Ko je izšel zakon o konstituiranju organizacij združenega dela in njihovem vpisu v sodni register je bilo potrebno dopolniti sporazum o združevanju in hkrati opraviti še dodatna velika opravila: izvoliti delavske svete v TOZD in delavski svet podjetja, sprejeti statute TOZD, napraviti razpis individualnih organov upravljanja in jih po postopku izvoliti. Vse je bilo opravljeno v decembru 1973 in decembra tudi sprejeto dopolnilo sporazuma o združevanju TOZD v GIP Gradis.

Ko je izšla nova ustava SFRJ in na tej podlagi tudi nadrobni predpisi o izvedbi registracije pri sodišču, smo prilagodili tudi naš sporazum o združevanju, nato izpolnili veliko število obrazcev, potrebnih za vpis v register.

Izpolnili smo torej vse zahteve ustave in na njeni podlagi izdanih zakonov. V roku, ki je bil predpisan smo opravili organiziranje TOZD in vse postopke, ki jih obsega konstituiranje. Sedaj je opravljen še vpis

v sodni register ko so bili predloženi tudi vsi dokumenti o celotnem postopku, ki je bil pri nas opravljen ter tako priznana pravilnost izpeljane organizacije v zvezi z novim družbenoekonomskim sistemom po ustavnih dopolnilih oziroma novi ustavi SFRJ, katero je razglasil zbor narodov Zvezne skupščine na seji 21. februarja 1974.

Z ureditvijo pravnih osnov za delovanje TOZD v sestavi podjetja in z ugotovitvijo o ekonomskih pogojih, ki jih imajo na novo organizirane TOZD za poslovanje v skladu z določili sporazuma o združitvi v GIP Gradis, so tako postavljeni vsi temelji, da se na teh temeljih izvede nadaljnje graditev političnega in gospodarskega sistema in samoupravnih odnosov, ki so začetni v novi ustavi. S skupnim prizadevanjem bomo podprli hitrejši razvoj in stabilizirali naše gospodarstvo ter stalno izboljševali življenjske možnosti in popolnejše zadovoljevanje potreb nas vseh, našega slehernega delavca v združenem delu.

Doseči moramo, da bodo delavci motivirani za večja delovna prizadevanja, za svoje strokovno izpopolnjevanje, kar se mora doseči z večjo pozornostjo pri bolj spodbudni, tj. stimulativni razdelitvi osebnih dohodkov v skladu s storilnostjo ter načelom solidarnosti in vzajemnosti. Vse naše delo moramo naravnati k temeljem skupne politike dolgoročnega razvoja Jugoslavije in Slovenije.

Z. R.



Naši športniki so na XXIV. poletnih športnih igrah gradbenih delavcev Slovenije, ki so bile od 22. do 24. VIII. v Ljubljani, osvojili solidno drugo mesto

## Priprave za integracijo Slovenija-cesta Gradis v polnem teku

Odkar so se začeli prvi pogovori o integraciji Gradis in Slovenija-cesta je bilo v zadnjem času največ storjenega in so vse priprave, da pride lahko do podpisa sporazuma o združitvi v sestavljeno organizacijo združenega dela še letos, v polnem teku.

Aprila letos je bila pri Gradisu izvoljena sedemčlanska komisija kot delovno telo za izvedbo priprav integracije; pri Slovenija-cestah pa je bilo takšno delovno telo izvoljeno že prej. Vsi skupaj sestavljajo skupno komisijo in so tudi sklenili, da bodo vedno enotno nastopali s svojimi predlogi. Ta komisija kot skupno delovno telo se je sestala prvič 16. maja in drugič 18. junija.

Razprava je na prvem sestanku potekala o vsebini osnutka tez za sestavo samoupravnega sporazuma o združitvi podjetij v sestavljeno organizacijo združenega dela. Teze so bile sestavljene že v decembru lani in so jih delovni kolektivi obširno obravnavali. Komisija je na prvem sestanku ugotovila, da se kolektivi strinjajo z obliko skupne organizacije, tj. sestavljene organizacije združenega dela, kakršna je predlagana v omenjenem osnutku za sestavo sporazuma o združitvi. Sklenili so, da naj se dopolnijo oziroma spremenijo določene zadeve v sporazumu, ki se nanašajo med drugim predvsem na skupne cilje in organe upravljanja v sestavljeni organizaciji združenega dela.

Najpomembnejše, o čemer je sklenila komisija, je v tem, da mora biti sestavljen še ekonomski elaborat, ki vrednostno prikaže, kaj bo pomenila integracija v gospodarskem pomenu.

Na seji komisije, ki je bila 18. junija 1974, je bila razprava o dopolnitvah in spremembah ter za sestavo sporazuma o združitvi v sestavljeno organizacijo združenega dela in sprejet II. osnutek tez za sestavo tega sporazuma. Osnutek je bil dan v obeh kolektivih v razpravo in so delavci v večini TOZD že o tem razpravljali, ter se pozitivno izjasnili.

Ekonomski elaborat je bil predan v izdelavo Ekonomskemu centru v Mariboru. Rok za izvedbo kompletne naloge je bil določen 15. oktober 1974 in sklenjena o tem tudi pogodba. Izvleček iz tega elaborata bo služil za pojasnjevanje med člani delovnih skupnosti in je komisija predvidela oktober in november 1974 za javno razpravo in za vse priprave za izvedbo referenduma o združitvi v sestavljeno organizacijo združenega dela.

Cilji, ki se postavljajo kot skupni v sestavljeni organizaciji združenega dela, so:

- skupen razvoj in enoten nastop na tržišču,
- popolnejše izkoriščanje razpoložljivih kapacitet v strojni opremljenosti in kadrih,
- skupno prevzemanje večjih gradbenih del,
- večja poslovna učinkovitost in poslovna varnost,
- večja socialna varnost delavcev in
- utrjevanje samoupravljanja v združenem delu.

V ta namen bodo delavci delovnih organizacij, ki se združujejo: a) organizirali skupno razvojno raziskovalno dejavnost in jo skladno dopolnjevali, tako da bo zajela vsa področja, za katera je interes vseh TOZD,

b) združevali del dejavnosti, ki zajema koordiniranje in tehnično pripravo ob prevzemanju velikih gradenj ter pri tem vodili enotno politiko financiranja in kreditiranja,

c) usklajevali svoje gospodarske načrte s skupno sprejetim razvojnim programom SOZD,

d) združili nabavo masovnih gradbenih materialov, reprodukcij-skega materiala, strojev in opreme ter rezervnih delov,

e) organizirali skupni izvoz izdelkov lastne proizvodnje in izvajanje investicijskih del v tujini,

f) skupno reševali vprašanja standarda delavcev glede stanovanj in rekreacije ter v ta namen širili kapacitete že obstoječih objektov za rekreacijo (počitniški domovi),

g) združevali finančna sredstva za razvoj SOZD in se pri tem posluževali skupno organizirane institucije, tako imenovane »Interna banka« v SOZD.

## Gradimo drugi največji dimnik na svetu

29. avgusta smo v termoelektrarni Trbovlje postavili »temeljni kamen«, oziroma začeli z deli za nov dimnik. Njegova visina bo 360 m, spodnji premer pa seže 26 m široko. Zgornja odprtina bo široka 8 m. Ta gigantski dimnik bo postavljen na 62 pilotih. Skupna cena objekta je približno 6,5 starih milijard dinarjev, za nas pa bo ostalo približno 1,5 milijarde. Pri gradnji sodelujemo namreč še z nemškimi podjetjem Karrena iz Düsseldorfa in zeniškimi podjetjem Vatrofalna.

Dimnik bo najvišji tovrstni objekt v Evropi in drugi na svetu. Višji je samo še dimnik v ameriški zvezni državi Oregon, ki meri 381 m v višino.



Hotel Kompas v Kranjski gori, ki ga je zgradila naša TOZD Jesenice, tik pred otvoritvijo



## Kaj bodo razpravljali delegati na VIII. kongresu ZSJ?

Letošnji kongres Zveze sindikatov Jugoslavije bo po pripravah eden najbolj delavnih in najbrž tudi eden najuspešnejših kongresov. Predviden je bil že v letu 1972, vendar so ravno v tistem času nastajale velike spremembe in koraki naprej v naši družbi, ki so zato zahtevali boljše pripravljenost kongresa in prilagoditev novim razmeram.

Ena najpomembnejših nalog sindikata je pomoč pri razvijanju samoupravnih proizvodnih odnosov. Tudi v naši delovni organizaciji je na tem področju sindikat marsikaj storil, če pomislimo le na podpis samoupravnega sporazuma o združitvi v OZD. Na kongresu bodo zato posvetili precej pozornosti temu, da bodo delavci resnični nosilci vseh odločitev v novem organiziranju delovnih organizacij. Treba se bo zavzemati še naprej za tak razvoj sistema samoupravnega sporazumevanja, v katerem ne bo možno odločanje mimo delavca. Pokazalo se je, da so družbeni dogovori uspešna pot sporazumevanja, zato se bo treba zavzemati za sklepanje čimveč le-teh, osnova samoupravnega sporazumevanja pa je celovit dohodek ne glede na oblike združevanja dela in sredstev, iz katerih je nastal.

Tudi minulo delo bo eno izmed razpravljanih tem na kongresu. Pri nagrajevanju minulega dela se bomo morali namreč vsi zavzemati za to, da bo delež njegovega osebnega dohodka odvisen predvsem od uspešnosti in obsega vlaganj v razširjanje materialne osnove združenega dela. Za našo delovno organizacijo je pomembna tudi tema, o kateri bo med drugim govora na kongresu — to je delovanje sindikatov v integracijskih procesih. Integracije bo treba še bolj podpreti, hkrati pa jih postaviti na modernejše organizacijske osnove, saj so stare toge integracije že preživele in pravzaprav ovirajo razvoj.

Lani nismo dosegli v celoti planirane stabilizacije gospodarstva, nismo uspeli obvladati rasti cen in odpraviti njihovih razlik. Tudi delež osebnih dohodkov in socialnih prejemkov v celotnih prejemkih prebivalstva se je ponovno poslabšal. Zato so sindikati sklenili, da bo treba tem težavam odrezati glave, ne samo repe. Ni namreč dovolj le nasprotovanje administrativnemu obvladovanju cen, treba je najti in izvesti več praktičnih ukrepov in o teh bo precej govora tudi na VIII. kongresu ZSJ.

Sindikati so bili pobudniki za sprejem zakona o samoupravni stanovanjski skupnosti, poudarjali so potrebo, da je treba čimprej ustanoviti samoupravne stanovanjske skupnosti. Te se danes že ustanavljajo in se bo treba le še dogovoriti, kako naj tudi čim uspešnejše delajo. Sindikat se je tudi delavno vključil v akcijo »26.000 stanovanj«, ki poteka v Sloveniji.

Vse osnovne organizacije sindikatov in občinski sindikalni sveti so že ali pa še bodo analizirali vzroke in posledice, ki nastajajo zaradi slabega zaposlovanja. Treba si bo prizadevati za boljše usmerjanje in hitrejšo prilagajanje izobraževalnih procesov za izobraževanje delavcev, tako da bi prekvalifikacije in dokvalifikacije delavcev hitreje potekale. Pospešiti bo potrebno tudi družbenopolitično izobraževanje delavcev. Ko že govorimo o zaposlovanju, moramo povedati, da bodo na kongresu precej razpravljali tudi o delovnih razmerah — o resničnem uveljavljanju 42-urnega delovnega tedna, o onemogočanju širjenja čezurnega dela, ki je ponavadi posledica slabe organizacije in nezadostnega prizadevanja za uveljavitev novih tehnoloških rešitev. Tudi nočno delo bo treba prilagoditi in ga omejiti predvsem za mlade delavce.

V času od zadnjega kongresa do tega, ki bo sledil, je doživela znatne spremembe tudi sama organiziranost sindikatov. Novo organiziranost je zahtevalo bolj konkretno in usmerjeno delovanje sindikatov v uresničevanje življenjskih interesov delavcev.

Tudi obveščanje bo ena izmed razprav na kongresu. Za nas je pomembno, da bo sindikat bolj aktivno sodeloval z glasili delovnih organizacij, ki jih je sedaj v Sloveniji že več kot 440, saj so ta glasila eno izmed temeljnih sredstev za obveščanje v združenem delu.

O zaposlovanju v tujini bo treba na kongresu tudi marsikaj spregovoriti, predvsem pa omogočiti prek sindikatov (in s tem prek mednarodnega sodelovanja s tujimi sindikati) vsem tistim delavcem, ki so morali po kruh v tujino, enake delovne in osnovne življenjske pogoje, kot jih imajo tamkajšnji domači delavci.

Delavska kontrola pomeni utrjevanje oblasti delavcev, uresničevanje samoupravljanja kot pravice in dolžnosti, zato bodo delegati temu vprašanju posvetili še več pozornosti.

Kadri so jedro vsake organizacije in tudi sindikata. Sindikati morajo uveljavljati tako politiko, ki bo postala samoupravna pravica vseh zaposlenih, še posebno pri samoupravnem odločanju o pravicah in dolžnostih delavcev, možnostih in perspektivah za izobraževanje in napredovanje delavcev, sodelovanje, koordiniranje in izbiranje delavcev za vodstvena in vodilna delovna mesta, vključevanje mladine itd., skratka pred kongresom se bomo morali v naših sindikalnih organizacijah še o marsičem pogovoriti in se temeljito pripraviti na 8. kongres.

Osmi kongres Zveze sindikatov Slovenije bo med neštetiimi akti sprejel tudi svoj statutarni akt o organiziranosti in delovanju sindikata v SR Sloveniji. Zato objavljamo le nekatere značilnosti tega pomembnega akta.

Delavci združeni v sindikate tvorimo najširšo razredno organizirano politično in akcijsko silo delavskega razreda. V sodelovanju s Socialistično zvezo in pod idejno političnim vodstvom Zveze komunistov, usklajujemo svoje lastne interese z interesi delavskega razreda kot celote.

### ● Ničesar brez sindikata

Torej vsa vprašanja iz življenjskih in delovnih področij delavcev in sploh vse, kar je pomembnega za delavce v združenem delu, morajo obravnavati sindikalne organizacije TOZD, kot tudi konferenca, oziroma sindikalni odbor podjetja, predvsem pa naslednja vprašanja:

— uresničevanje z ustavo določenega družbenega položaja in odločilne vloge delavskega razreda

— odločilno vlogo delavcev v upravljanju družbene reprodukcije, detatizacijo gospodarskega in družbenega življenja

— uveljavljanje socialističnih samoupravnih razmerij in samoupravnih in drugih pravic dolžnosti in odgovornosti delavcev na vseh področjih življenja in dela

— zagotovitev enakopravnosti delavcev v združevanju dela in sredstev ter v oblikovanju ter delitvi dohodka

— določanje skupnih meril za delitev po rezultatih dela in na temelju samoupravnega sporazumevanja

— samoupravno povezovanje in združevanje različnih področij gospodarskega in družbenega delovanja

— svobodno menjavo dela za delovanje na področju družbenih dejavnosti

— razvijanje proizvodnih sil družbe in povečevanje produktivnosti dela

— samoupravno usklajevanje posamičnih, skupnih in splošnih družbenih interesov, razvoj samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja ter samoupravnega planiranja gospodarskega in družbenega razvoja

— usposabljanje delavcev za opravljanje samoupravnih in drugih družbenih funkcij in izobraževanje za delo

— ustvarjanje pogojev za kulturno-umetniško ustvarjalnost in za čim širše sprejemanje kulturnih dobrin

— uresničevanje interesov delavskega razreda v kadrovski politiki, zlasti tudi s predlaganjem in določanjem kandidatov za organe samoupravljanja in za člane delegacij

— sodelovanje pri kadrovanju za vse pomembnejše funkcije v organizacijah združenega dela in v drugih samoupravnih organih in organizacijah ter v organih oblasti

— najširšo udeležbo delavcev pri opravljanju funkcij oblasti in upravljanje z družbenimi zadevami, uveljavitev delegatskega sistema v družbi

— uveljavljanje samoupravne delavske kontrole

— bitko proti pojavom tehnokratizma in drugim oblikam odtujevanja oblasti delavcem in proti vsem kršitvam samoupravnih norm

— zaščito pravic delavcev in sodelovanje v reševanju sporov v združenem delu

— zagotavljanje socialne in delovne varnosti delavcev in njihovega ustreznega družbenega in življenjskega standarda

— ljudsko obrambo in družbeno samozasščito

— skrb za oddih, razvedrilo in športno rekreacijo delavcev

— krepitev delavske solidarnosti in vzajemnosti

— dviganje razredne zavesti in odgovornosti samoupravljalcev.

Delo in naloge sindikata so javne in vsak organ sindikata je dolžan obveščati članstvo o svojem delovanju, stališčih, predlogih in zahtevah.

### ● Članstvo v sindikatu je prostovoljno

Ob vstopu v delovno razmerje je dolžna vsaka sindikalna organizacija v TOZD in skupnih službah seznaniti delavca o njihovih pravicah in dolžnostih.

Pravice in dolžnosti člana sindikata organiziranega v osnovno organizacijo so:

— da neposredno na zboru članstva, v sindikalni skupini, v aktivu, prek delegatov ali na druge ustrežne načine sodeluje pri določanju in izvrševanju sindikalnih nalog

— da se ravna po tem statutarne dogovoru

— da voli delegate v organih sindikata in da je delegat

— da izraža mnenja, predloge in stališča o kateremkoli vprašanju s področja dela sindikata in da zahteva, naj ti organi njegova mnenja in stališča obravnavajo, ter da je ostalih organov obveščen

— da kritično spremlja delo organov sindikata in delegatov v organih sindikata, da daje o njihovem delu pripombe in da zahteva, naj o njih razpravljajo pristojni organi sindikata

— da prek osnovne organizacije sindikata zahteva podrobnejše informacije, utemeljitve in obrazložitev sprejetih stališč in sklepov kateregakoli organa sindikata, organ sindikata pa je dolžan na utemeljene zahteve objaviti informacijo prek ustreznih sredstev za obveščanje ali pa jih neposredno sporočiti osnovnim organizacijam sindikata

— da se zaradi varstva samoupravnih pravic in vseh pravic iz dela obrača na službe pravne pomoči organov sindikata, te službe pa

so dolžne dati vse pravne informacije, pomoč in zastopanje praviloma brezplačno in na način, ki je določen v splošnih aktih

— da lahko zahteva druge oblike pomoči, če se mu odrekajo posamezne pravice, v takih primerih je sindikat dolžan dati članu družbeno in politično zaščito

— da v osnovni organizaciji sindikata plačuje članarino, ki se jo lahko z njegovo privolitvijo odteguje pri izplačilu njegovega osebnega dohodka

— da v primeručasne nezaposlenosti prejema denarno pomoč skladno z določili splošnega akta o financiranju in finančnem poslovanju organizacij in organov sindikatov.

### ● Vsak član sindikata ima pravico do pritožbe na vse organe sindikata

Član sindikata ima pravico do pritožbe na vse organe sindikata. Organ, ki prejme pritožbo, mora obvestiti člana o svojem stališču najpozneje en mesec po prejemu pritožbe ali pa ga mora v tem roku seznaniti z razlogi, ki preprečujejo, da bi bila pritožba rešena, in mu hkrati sporočiti, do kdaj bo pritožba predvidoma obravnavana.

Prihodnjič o organiz. sindikata v GIP Gradisu.

## Ludvik Šnajder 50-letnik



obiskal kot terenec vsa gradbišča pri nas in v Crni gori. 1963. leta je bil določen v prvo skupino za pot v porušeno Skopje. Ob rojstvu SPO pa je postal njegov referent za žerjave, na tem mestu je še danes, le da se je preimenoval v operativnega pomočnika za žerjave

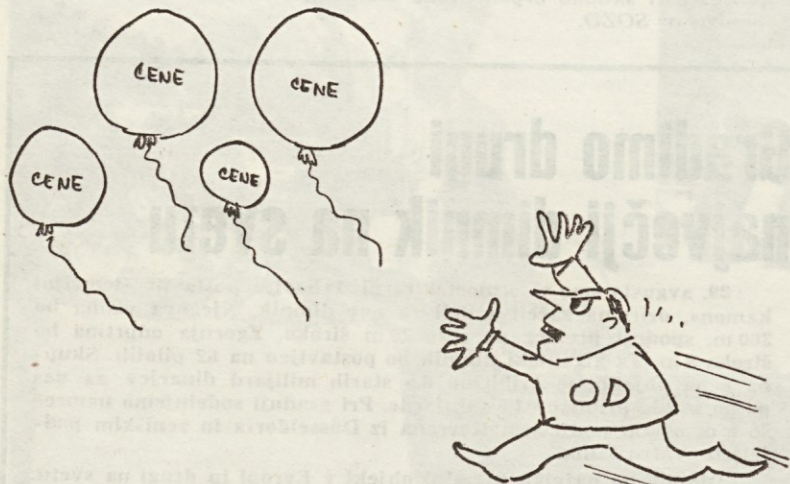
Vtisi o Gradisu, ki jih ima tovariš Šnajder, so v glavnem dobri, čeprav pravi, da je v podjetju videl padce in vzpone. Prišla je vmes marsikatera kriza, ki je nekatero preplašila in so odšli iz podjetja, sam pa je ostal, saj ni prav, da odideš takrat, ko gre nekoliko slabše in bolj tido. Danes je na svojem delovnem mestu zadovoljen kljub veliki odgovornosti, ki jo to delo zahteva in kljub velikim spremembam, ki jih pri naša tehnični napredek. Počuti se kot star in zvest pripadnik kolektiva

Ko že govorimo o njegovem delu v Gradisu, moramo povedati tudi nekaj o njegovih dveh konjičkih, ki so pravzaprav tudi vezani na Gradis — streljanje in snemanje. S prvim se ukvarja že 23 let in dvajset let že vodi strelsko družino Gradis-Kovinar. Takoj, ko je prišel h Gradisu, se je začel ukvarjati s športom, veselje zanj pa je imel še od prej, saj se je že kot vojak udeleževal različnih tekmovalij v tej panogi. Moramo povedati, da je njegova družina v samem vrhu strelskih družin v Ljubljani, kar je po njegovem rezultat vztrajnega dela vseh članov, ki se morajo na račun streljanja marsičemu odreči. Sodelujejo tudi na vseh Gradisovih športnih igrah in igrah gradincev, kjer pobirajo prva mesta. Tako so tudi letos osvojili na SIG prvo mesto.

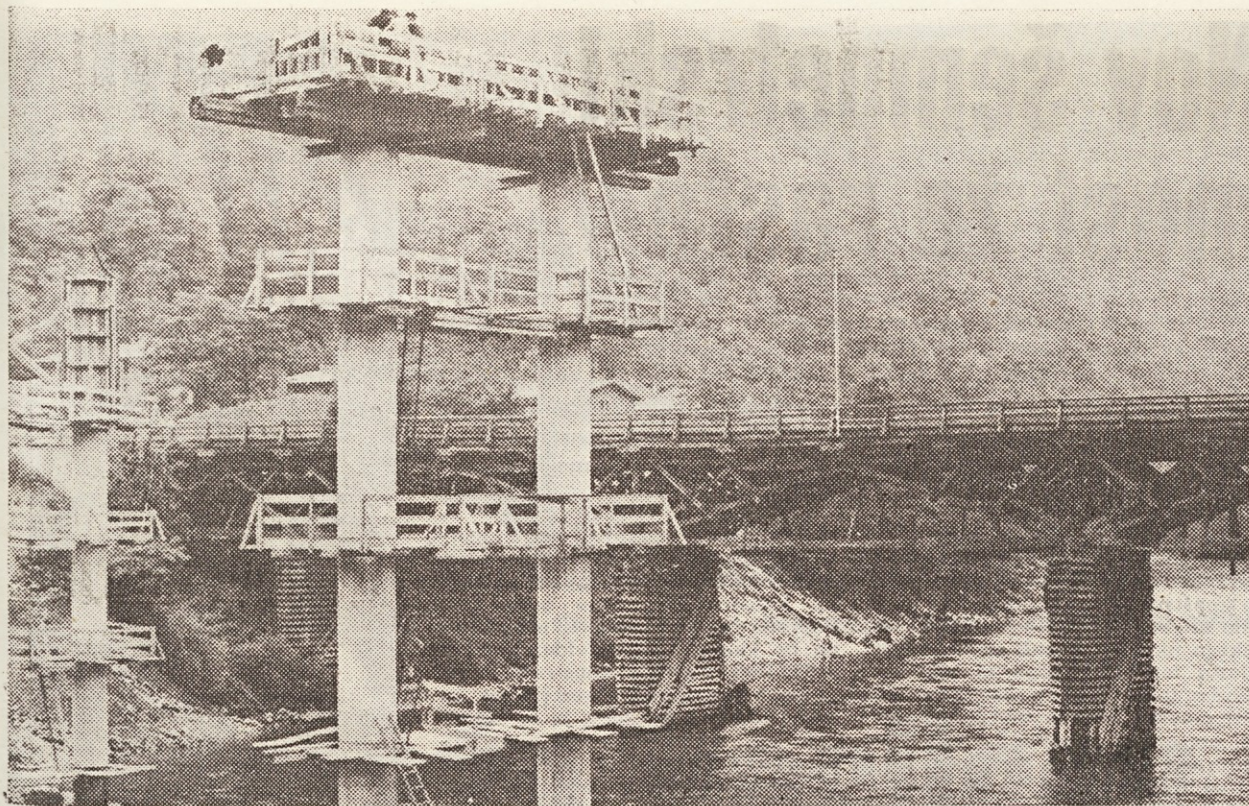
Drugi konjiček je »našel« čisto slučajno. Dobil je filmsko kamero in zato se je začel pač ukvarjati še s snemanjem. Postalo mu je pravo veselje in nekaj filmov je posnel tudi za Gradis: Gradnja mostov in viaduktov na avtocesti Vrhnika—Postoina, Dravogradu, v Brežicah in Čančulini, posnel je tudi gradnjo Portoroža na SIG v letu 1971 in 1972 ter tehnični dokumentarni film o strojništvu.

Letos je naš Ludvik Šnajder 50-letnik. Ob tej obletnici mu želimo vse najboljših in da bi mu Gradis vedno nomenil toliko kot mu pomeni danes.

NM







Domačini radi zmajujejo z glavami nad tankimi stebri in kar dvomijo v njihovo trdnost.

# Že drugi most na Savi v tem letu

Gradisove enote so se kar »abonirale« na Savske mostove, saj smo pred kratkim naredili litijski most, sedaj pa smo se preselili malo nižje ob toku do Hrastnika. To mestce ima le star lesen most čez Savo, ki ne ustreza več moči prometa na zasavski cesti. Avtomobilov je tod čedalje več in nujno je bilo, da so se odločili za nov, moderen in močan most.

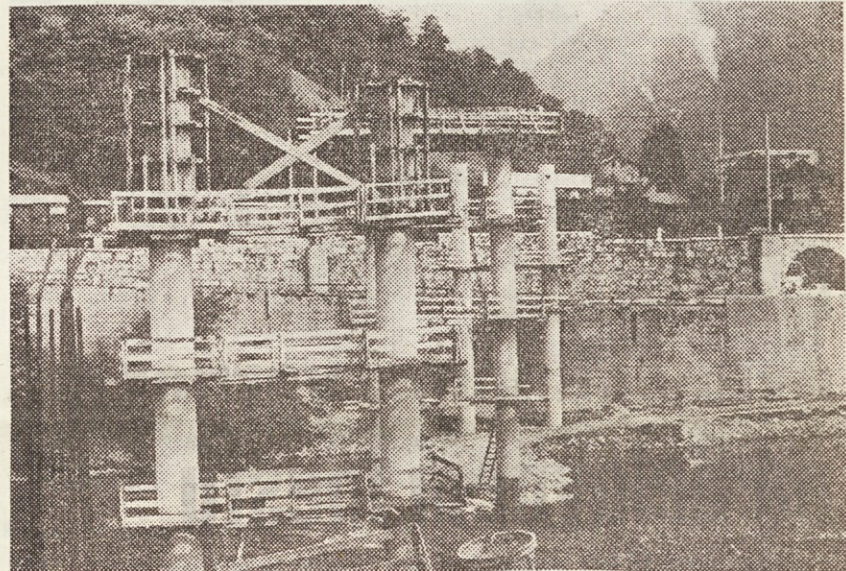
Naša TOZD Nizke gradnje je začela z deli na tem mostu ob koncu maja. Prvotiranj so se takrat začela pripravljala dela, konec junija pa je Geološki zavod začel s pilotiranjem v savski strugi. V začetku so se otepali s precejšnjimi težavami. Sava jim je namreč trikrat odnesla nasip in otoke, ki so jih naredili za stroje. Tako je bilo pilotiranje končano 21. julija. Rudi Horjak, ki vodi hrastniško gradbišče, je dejal, da so se takrat kar oddahnil, saj je bilo za njimi veliko delo. Delali so tudi že na desnem oporniku in nato začeli na levem, kjer pa so z deli morali končati. Nadaljevali bodo šele takrat, ko bodo končani podporni zidovi, ki imajo zaenkrat šele temelje.

Na levi strani mostu morajo narediti tudi 60 m ceste, rok za njeno izgotovitev pa je 1. oktober. Takrat bodo začeli z montažo nosilcev za prvo polje. Pravijo pa, da jih največje delo čaka na cestnem priključku na levem bregu mostu. Tam je namreč konfiguracija terena precej valovita. V zemlji na trasi so električni kabli, tam pa je še vedno tudi

nekaj stanovanjskih zgradb, v katerih še stanujejo ljudje, ker je občina nekoliko zavlekla izseljevanje. S tem se je zavleklo tudi naše delo za dober mesec in pol.

Domačini, ki hodijo gledat gradnjo mostu, komaj čakajo otvoritve. Veseli so, da bodo dobili nov most, le tu in tam kateri podvom, če bodo na videz tanki stebri vzdržali »gornji del mostu in še promet po njem. Navajeni so pač gledati debele, široke stebre. Kljub tem dvomom pa se vsi strinjajo, da bo most zelo lep. Največja višina stebra s pilotom je 26,65 m, njegov premer pa je 1,14 m. Širina mostu je 10,20 m.

Sedaj, ko je delo res utečeno, nimajo večjih problemov, malo jih ovira le dobava betona. SGP »Hrastnik«, kjer ga dobivajo, ima poprečno dvakrat na teden svojo betonarno v okviri in tako mimogrede nastane zamuda tudi na našem gradbišču. Sedaj je tu zaposlenih 46 delavcev, ki poskušajo te zunanje zamude s svojim hitrim delom čimbolj omiliti in to se jim kar dobro posreči, saj so skoraj prepričani, da bo most narejen ob pravem času.



Novi most bo prečkal Savo, staro cesto in železniško progo.

# Ugodni rezultati polletnega poslovanja

## Osnovni podatki

Rezultati poslovanja so se v juliju precej izboljšali v primerjavi s prvim polletjem. Povečani čisti dohodek na uro (PCD/h) je ob polletju znašal 24,37 din, v oračunskem mesecu juliju pa se je povečal na 29,60 din, tako da znaša za čas januar-julij 1974 že 25,34 din. V primerjavi z lanskim enakim obdobjem, ko je znašal PCD/h 20,99 din, znaša porast 23%. Vrednost proizvodnje (VP) je bila obračunana v višini 790 milijonov dinarjev (79 milijard starih dinarjev), kar je za 62% več kot lani v enakem času. Ker je zasedenost z deli pri večini enot zadovoljiva, lahko računamo, da bomo planirano vrednost proizvodnje v višini 1374 mio din ne le dosegli, temveč močno preseglji. Z gotovostjo lahko predvidevamo že zdaj, da bo letošnja vrednost obračunanih del dosegla vsaj najmanj 1500 mio din (poldruga milijarda novih dinarjev).

Obrotniška dela znašajo 151 mio din in so se povečala v primerjavi z

| Element dohodka     | 1-VII 1973<br>znesek v mio<br>din | %   | 1-VII 1974<br>znesek v mio<br>din | %   | indeks<br>1974/73 |
|---------------------|-----------------------------------|-----|-----------------------------------|-----|-------------------|
| zakonske obveznosti | 9,19                              | 7   | 20,31                             | 11  | 221               |
| pogodni obveznosti  | 3,36                              | 2   | 7,47                              | 4   | 222               |
| izplačani OD        | 97,50                             | 73  | 123,66                            | 64  | 127               |
| ostanek dohodka     | 24,25                             | 18  | 40,88                             | 21  | 169               |
| dohodek             | 134,30                            | 100 | 192,32                            | 100 | 143               |

Podvojile so se obveznosti. S tem se je njihov delež povečal od 9% na 15%. Ta podatek je zelo neugoden. Še bolj neugoden je podatek, da so najmanj porasli osebni dohodki, njihov delež pa se je zmanjšal od 73% na 64%. Nadpovprečna porast ostanka dohodka je sicer ugo-

| Skupine enot        | 1973 | 1974 | indeks |
|---------------------|------|------|--------|
| gradbene TOZD       | 3673 | 4024 | 109    |
| TOZD obrati         | 1141 | 1205 | 106    |
| TOZD biroja         | 60   | 65   | 108    |
| skupne službe       | 190  | 199  | 105    |
| druge dejavnosti    | 61   | 62   | 102    |
| tujina              | 369  | 345  | 93     |
| skupaj              | 5499 | 5900 | 107    |
| vajenci, štipendije | 411  | 495  | 120    |

Število zaposlenih se je povečalo za 8%. Z izjemo zaposlenih v tujini, kjer se je število zaposlenih zmanjšalo za 7% ter vajencev in štipen-

## Spremembe pri izplačevanju otroškega dodatka

Republiška skupnost otroškega otroškega varstva je spremenila dohodkovne cenzuse in nekatere višine otroških dodatkov v letu 1974 (sklep o določitvi dohodkovnega cenzusa kot pogoja za pravico do otroškega dodatka in višine otroškega dodatka — uradni list SRS, št. 22/74).

| cenzus            | za prvega otroka | za nadaljnega otroka |
|-------------------|------------------|----------------------|
| do 700 dinarjev   | 160 dinarjev     | 240 dinarjev         |
| 700—900 dinarjev  | 130 dinarjev     | 200 dinarjev         |
| 900—1200 dinarjev | 95 dinarjev      | 150 dinarjev         |

V primerjavi z višino otroškega dodatka v lanskem letu pomeni to 20% zvišanje (za toliko so lani porasli življenjski stroški v primer-

lanskim enakim obdobjem za 70%. Njihov delež v VP se je povečal od lanskih 18,5% na 19,5% (plan 16,4%). Vrednost čiste proizvodnje brez obrtniških del v višini 636 mio din je porasla točno za 60%.

Materialni stroški so znašali letos 428 mio din in so bili višji za 74%. Ker so se stroški povečali v večji meri kot vrednost proizvodnje, je porast družbenega proizvoda (203 mio din) nižji, saj znaša 43%. Porast amortizacije (16 mio din) znaša 35%.

Obračunani dohodek znaša 92,32 mio din. Njegov delež v VP znaša 24,3%, lani v enakem času pa je znašal 27,5%. Ta podatek pove, da je letos ekonomičnost slabša, ker je delež dohodka nižji, delež stroškov pa višji v prodajni ceni.

## Delitev dohodka

Struktura dohodka je v primerjavi z lanskim letom tudi spremenjena.

## Število delavcev in ur

Podatki o poprečnem številu zaposlenih v času I-VI so naslednji:

distov, kjer znaša prirast 20%, je povečanje v drugih skupinah enot dokaj enakomerno.

O povečanem obsegu pričajo tudi

ure. Teh smo lani v času januar-julij opravili v proizvodnih TOZD 6 milijonov, letos pa 6,55 milijonov; povečanje znaša 9%. Povečanje znaša za 1% več kot znaša povečanje števila zaposlenih — zaradi večjega deleža nadur. Lani je bilo v tem času opravljeno 566 tisoč nadur (10,5% od učinkovitih ur) letos pa 604 tisoč nadur (10,8%).

## Kazalniki uspešnosti

Kazalnik produktivnosti — vrednost čiste proizvodnje na efektivno uro (VCP/EU) je znašal lani 76,53 din, letos pa 111,65. Povečanje znaša 46%. V tem času računamo z dvigom cen za 22%, tako da znaša realno povečanje 19,7% — kar je izjemno ugodno.

Kazalnik rentabilnosti — dohodek na poprečno vložena sredstva je znašal lani 0,36 (na vsak dinar vloženi osnovnih in obratnih sredstev smo ustvarili 36 par dohodka), letos pa v enakem času (januar-julij) 0,39.

Zbirni pregled treh najpomembnejših kazalnikov — produktivnost, ekonomičnost in rentabilnost — nam pokaže, da smo produktivnost močno povečali, izboljšala se je tudi rentabilnost, vtem ko se je ekonomičnost precej poslabšala. Iz tega lahko zaključimo, da morajo biti v prihodnje naša prizadevanja usmerjena predvsem v zmanjševanje stroškov.

Delitev čistega dohodka med OD in sklade je znašala lani 80:20, letos pa 75:25. Ugotovili smo že, da se je delež OD občutno zmanjšal. To se kaže tudi v kazalniku OD na uro. Ta je znašal lani 16,01 din, letos pa 18,39 din. Povečanje znaša 15%. Ker so se medtem povečale cene življenjskih stroškov za 22% pomeni, da so realni OD letos nižji za 6%.

Zaradi tega in pa zaradi nedavnega ponovnega povečanja cen nekaterih osnovnih živil, smo začasno sprejeli sklep, da se povečajo obračunske osnove. Končna usklajitev osebnih dohodkov bo opravljena v nadaljnjem trimesečju s pomočjo analitične ocene delovnih mest, predvsem pa na podlagi nedavno sprejetih meril delitve, po katerih je višina osebnih dohodkov odvisna od doseženega uspeha, to je od dohodka.

datek 85 dinarjev otroku, ki je težje telesno ali duševno prizadet, in 50 dinarjev otroku, ki ima samo enega hranilca, kar predstavlja tudi oviranje v primeri z lanskim letom.

Istočasno so za 20% zvišane tudi denarne pomoči za opremo novorojenega otroka, tako da znašajo: 600 dinarjev pri mesečnem dohodku na družinskega člana do 700 dinarjev in 300 dinarjev pri preseganju tega cenzusa.

Vidimo torej, da je letos glede na nagel porast življenjskih stroškov izvršena le delna valorizacija denarnih dajatev družinam z otroki kot pomembnega socialnega korektiva.

# Hotel Kompas odprt

Prvi hotel visoke A kategorije pri nas je v Kranjski gori zgradila naša TOZD GE Jesenice — Vrednost novega hotela je 80 mio din

16. avgusta so imeli delavci gostinsko turističnega podjetja KOMPAS svoj praznik. Prvotiranj so tega dne praznovali vsi, ki so se udeležili svečane otvoritve enega najlepših turističnih objektov v naši republiki, hotela Kompas v Kranjski gori. Svečane otvoritve so se poleg predstavnikov investitorja, izvajalca in projektanta udeležili tudi predstavniki družbenopolitičnega življenja s tovarišem Francem Razdevškom in Vinkom Hafnerjem na čelu. Po uvodnih govorih predstavnikov Kompassa in turističnih organizacij v Kranjski gori je kuhar novega hotela prerezal vrvice in med drugim dejal: »Hvala za zaupanje, da bomo delali v tem edinstvenem hotelu. Z otvoritvijo tega hotela ima Kranjska gora vse možnosti, da se uveljavi tudi v svetovnem merilu.«

Po otvoritvi smo si ogledali hotelske prostore. Mnenje večine gostov je bilo, da hotel nima samo naziva, da je visoke A kategorije, ampak da to v resnici tudi je. Prav to je verjetno tudi razlog, da je v glavni zim-

Kot je znano, so sredstva za to obliko skupne potrošnje prav tako omejena kot za vse druge oblike, vemo pa, da inflacijska gibanja prizadejajo predvsem družine z otroki. O tem zgovorno pričajo podatki, da so se materialni stroški za vzdrževanje otroka v obdobju od aprila 1973 do aprila letos zvišali za 19,3% brez stroškov za varstvo otroka, medtem ko izkazuje gibanje življenjskih stroškov na sploh v istem obdobju nekaj nižjo rast, tj. 12,8%.

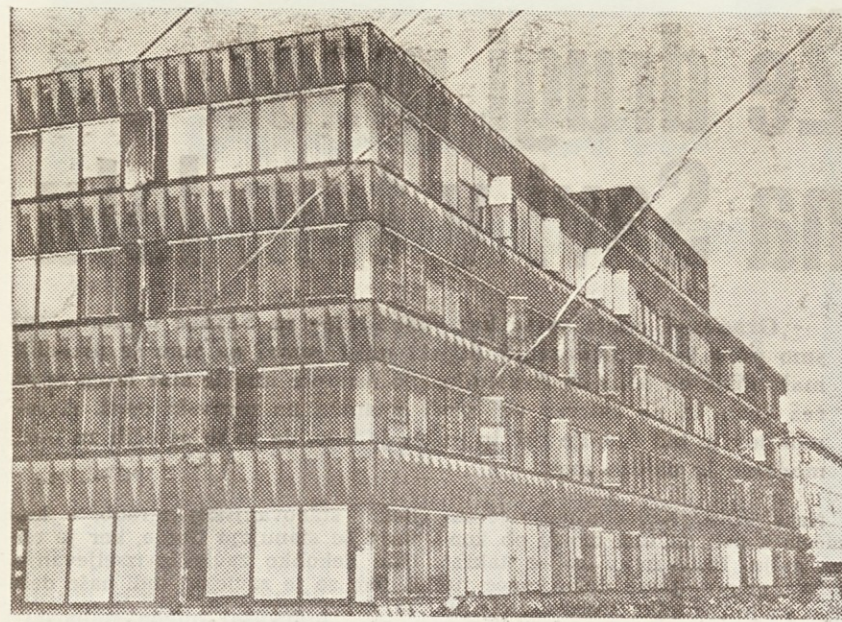
Sindikalni obveščevalc

ski sezoni hotel že povsem razprodan. Kranjska gora ki se je v zadnjem času razvila v znano zimsko športno središče, je v zadnjih letih pridobila precej nočitvenih kapacitet, vse premalno pa je bilo poskrbljeno za dobro počute gostov. V novem hotelu pa bo moč zadovoljiti še tako zahtevnega gosta, saj bo tu dovolj možnosti za zabavo družabno življenje, šport in rekreacijo. Poleg zimskega bazena, saune in kegljišča ima hotel še rekreacijsko telovadnico z različnimi športnimi napravami, masažo, frizerski salon, ledeni bar, aperitiv bar in družabne prostore v vsakem nadstropju. Tu so še dnevni prostori s TV sprejemniki, biljardom in manjšim disco klubom.

V hotelu je 153 sob s skupno 280 ležišči. Le-te bo možno povečati s pomožnimi ležišči, ki jih imajo trenutno 12. Tudi opremljenost vseh sob je na odgovarjajočem nivoju, saj ima vsaka soba telefon in radijski sprejemnik, apartmaji pa tudi TV. Hotel Kompas so naši delavci napravili po projektih ing. B. Slapska iz Tamar projekta Investicijska vrednost objekta, ki je izdelan v tipičnem alpskem stilu pa je 80 mio din.

Nov hotel Kompas je torej predan investitorju. Tako kot delavci Kompassa so ponosni na ta edinstveni objekt tudi delavci TOZD GE Jesenice in vsega Gradisa, ki so nad vse vestno in uspešno opravili svoje delo. Take pohvalne ocene so dali vsi predhodni govorniki, pa tudi ostali gostje na svečani otvoritvi. Z afirmacijo novega hotela se tako posledno uspešno predstavlja tudi naša delovna organizacija.





Fasada objekta je iz armiranega poliestra

# Naša bodoča soseda

Upravno poslovna stavba Inter-evrope je bila v mesecu avgustu končana, tehnično pregledana in predana investitorju v dogovorjenem roku. Z deli na tem objektu so delavci Gradisove TOZD GE Ljubljana-okolica začeli v lanskem letu. Menda ni podjetja, ki ga ni prizadela redukcija toka in tako so se s to težavo otepli tudi naši gradbinci. Z dobro koordinacijo dela pa so se rešili teh težav. Pri samih gradbenih delih jih je v začetku oviral teren (saj je na tem mestu sestavljen iz glinastih slojev), težave pa so imeli tudi s preskrbo mehanizacije. Pa je le vse dobro steklo in de-

la bi končali že prej, če bi se obrtniki držali pogodbenih rokov. Objekt je armirano betonska skeltna konstrukcija s togim jedrom. Fasada je iz armiranega poliestra. Sami projekti so bili izdelani tako, da so lahko precej hitro gradili. Bruto površina stavbe je približno 5000 m<sup>2</sup>. Objekt ima tudi dva dvigala sistema dupleks. Tla v prostorih so obložena s tapisomom. Še ena zanimiva posebnost: v pisarniških prostorih so pregradne montažne stene (te so obenem tudi omare), ki se lahko premikajo tako, da se prostori zmanjšujejo ali povečujejo.

# Pazljivost, osnovni pogoj varnosti na delovnem mestu

Dosti besed je bilo napisanih o tem, vendar je bilo vse premalo storjenega, saj nam to kažejo nezgode, ki ne upadajo. Ne bom navajal podatkov, ampak se bom lotil neposredno teme, to je, o zaščitnih sredstvih in njihovi uporabi.

Kot prvo tako zaščitno sredstvo čelado, ki je po predpisih za nošenje obvezna, vendar pa imamo primere, ko jo delavec samovoljno odloži, s pretvezo: »Saj mi je le v napoto in še vroče mi je.« Ne zaveda se, da je ogrozil sebe najmanj 30% močnejše, kot je bil ogrožen s čelado. Padec lahkih kamnov, opeke, lesa, železa je gotovo precej bolj boleč in z neprimerno večjimi posledicami, kot pa, če jih ubrani čelada. Potem pride na vrsto obleka, pri kateri morajo predvsem delavci na strojih paziti, da je v brezhibnem stanju, zapeta in da ni raztrgana. Čeprav je večina strojev dobro zavarovano, jih je vseeno še precej nezavarovanih in kmalu se delavec lahko znajde med njihovimi kolesjem. Tu imamo tudi drugačen učinek, saj delavec z raztrgano obleko dela slab vtis o svoji lastni osebi. Večini je to slaba slika, nekaterim pa je »zglede« in tako začno ravnati tudi sami. Varujmo se takih »zgedov«, saj s tem ogrozimo samo svojo varnost na delovnem mestu. Rokavice so skoraj nepogrešljive, saj z njimi branimo roke pred poškodbami vseh vrst. Te bi moral imeti vsak delavec, ki ima opravka s težjim fizičnim delom. Z njimi si varuje roke in naj ne bo predpostavljenim škoda dajati nove, če delavec pokaže stare izrabljene. Pri kakršnemkoli težjem delu ima delavec v rokah precej večjo moč v rokavicah kakor brez njih, poleg tega pa to precej vpliva na splošno počutje delavca, saj je varen, da ga ta ali ona stvar le ne bo tako močno pritisnila na roko, mu ne bo ogrebala roke ali pa se mu ne bo napravil žulj, kar je v današnjih dneh dokaj neugodna stvar. Važnejši zaščitni del delavca na delovnem mestu so tudi čevlji. Ti imajo vgrajeno kapico iz železa nad prsti. Čeprav te kapice niso posebno močne, vendar branijo nožne prste in del stopala pred močnim udarcem bremena, ki lahko pade na nogo. Zraven tega pa imajo gumijaste podplate, ki se dobro primejo na vse vrste terena (tudi na spolzkega). Kaj se lahko zgodi na spolzkem terenu, mi ni treba posebej pisati.

Naštel sem delavsko opremo in njeno nujnost uporabe, vendar mi poredko: »So nezgode, pa če je tudi vse v brezhibnem stanju.« Res je, a zakaj so?

Že kratek pogled in mogoče manjše razmišljanje ob pogledu na rubriko »Nezgode nas opozarjajo« nam zelo jasno pove, da je napaka vseh, ki se jim karkoli zgodi, trenutna nepazljivost njih samih ali njihovih sodelavcev.

Potem pride še nesreča in nerodnost in kot zadnje neznanje in nepoučenost. Čeprav je prvi primer skoraj nemogoče odpraviti, kajti človek je lahko v določenem trenutku raztresen in nepazljiv, je vendar drugače primer popolnoma rešljiv.

Pazimo vsi na svoje sodelavce, imejmo z njimi zdrave človeške odnose, pa naj bodo ti po narodnosti in znanju karkoli! Vsak delavec več koristi celotni skupnosti in sam sebi, če dela kot pa, če leži v bolnišnici, ambulanti ali doma. Primerov je bilo že dovolj in ni potreba, da bi jih tu navajali, ko so odnesli z gradbišča težko poškodovanega ali celo mrtvega delavca prav zaradi nepazljivosti drugega. Neprijetno je biti takrat v koži tega drugega (kajti občutek krivde je težak), zato pazimo, da se ne znajdemo v njej.

Nesreča je izraz za vse nezgode, toda mnogokrat jo zakrivi nerodnost. Tudi to je nemogoče odpraviti, vendar pa ne bodimo prepogumni in ne tvegajmo stvari, ki jim nismo kos.

Naloga predpostavljenih pa je, da ne zaupajo nalog ljudem, ki jih niso sposobni izpeljati, kajti neznanje je često vzrok nezgode. Ne smemo kljub uspehom mirovati, skrbimo za stalno usposabljanje delavcev. Veliko je bilo že storjenega, nadalje pa še bolj skrbimo za dosledno izvajanje varnostnih ukrepov. S tem bomo dosegli zmanjšanje nezgod in večjo učinkovitost dela. Naj bo rubrika »Nezgode nas opozarjajo« vse manjša v dobro nas vseh. JM

# Nov šempetrski most že raste

Če se peljete od Ljubljane proti Celju, vas prav gotovo najbolj razjezi obvoz pred SEMPETROM. Toliko prometa, kot ga je poleti na štajerski magistrali, je težko spraviti že po njej kaj šele po ozki obvoznici, ki je polna ovinkov, traktorjev in drugih podobnih ovir. Vsega tega je kriv šempetrski most, ki je postal neprimeren za promet in ga je bilo potrebno odstraniti ter na njegovem mestu postaviti novega.

Tega dela se je lotila naša TOZD Nizke gradnje. Rušenje mostu je opravil Zavod za raziskavo materiala in konstrukcij in moramo reči, da je bilo to delo opravljeno odlično, vsaj takega mnenja so naši strokovnjaki. Mostu torej 20. julija ni bilo več, vendar takrat naši še niso začeli graditi novega, ker so morali opraviti že precej pripraviljalnih del. Pred miniranjem namreč tega niso mogli narediti. Po 27. juliju pa so že začeli z globlinskim temeljenjem stebra. Pri tem jim je nagajala voda, saj je dež povzročil, da je Savinja precej narasla in odnesla s seboj delovni plato. Globlinsko temeljenje so končali do 9. avgusta, izvajal pa ga je Geološki zavod iz Ljubljane. Gradbišče smo obiskali prejšnji

mesec, ko so betonirali rečni opornik. Obenem tudi sanirajo in dobetonirajo obrežne opornike. Na spodnji konstrukciji mostu bodo dela končana do 1. septembra, seveda, če ne bo kakšnih nepredvidenih težav s Savinjo. Zgornja konstrukcija, ki jo bodo postavljali v septembru, bo iz prednapetih nosilcev, ki se montirajo kot na objektu na avtocesti. Most bo dolg 62 in širok 11 metrov.

Kakšnih večjih in hudih problemov pri gradnji torej ni. Ljudje se potožili le nad tem, da težko organizirajo gradbišče po internih pravilnikih zaradi kratkih rokov za izgradnjo mostu. Modernen način gradnje si že povsod utira pot in s tem se zelo skrajšuje čas gradnje, na primer za most v Šempetru je postav-



Odstraniti je treba le še opaže in steber bo gotov

ljen rok 3 mesecev. Naselje za delavce pa se postavlja še vedno na star način in to zahteva veliko časa in ljudi pri delu. Gradnja je tako že napol končana, delavci v naselju pa še nimajo popolnoma urejenih sanitarij. Za vsa taka pripravljala dela je treba odšteti tudi precej denarja. Najbrž bi bilo veliko bolj rentabilno, če bi podjetje nabavilo nekaj kontejnerskih elementov za bivanje na gradbišču. Res je, da stane tak element več kot ena baraka, zato pa je dlje časa uporaben, ljudje imajo na gradbišču že prvi dan vse najnujnejše udobje (kopalnice, kuhinja itd.), da ne govorimo o velikem številu ur in delavcev, ki bi jih morali nameniti za postavljanje naselja in vsega, kar spada zraven, pri kontejnerskem naselju pa ti niso potrebni.

Vsak dan več je takih gradbišč, ki obstajajo največ tri mesece in če pomislimo na naše montažne hale, ki so postavljene v nekaj dneh, bo najbrž treba razmišljati o modernejšem načinu naselitve delavcev, če bomo hoteli, da bomo v korak z internimi predpisi in vsaj z najnujnejšimi potrebami delavcev na gradbiščih.



Rečni oporniki so postavljeni in kmalu bodo začeli montirati nosilce

# Sprejet je samoupravni sporazum o medsebojnih odnosih med samoupravno skupnostjo skupne službe in temeljnimi organizacijami združenega dela v sestavu GIP Gradis

V juliju so kolektivi temeljnih organizacij združenega dela in skupnih služb razpravljali o osnutku sporazuma o medsebojnih odnosih med samoupravno delovno skupnostjo skupne službe in temeljnimi organizacijami ter se z njim strinjali. Hkrati so pooblastili direktorje temeljnih organizacij in glavnega direktorja, da bodo sporazum formalno tudi podpisali.

Zakaj je prišlo do tega sporazuma in v čem je njegova vsebina? Z zvezno ustavo, točneje v 29. členu je določeno, da delavci, ki v organizacijah združenega dela opravljajo administrativna, strokovna in tein podobna dela skupnega pomena za več organizacij v njegovi sestavi, oblikujejo delovno skupnost, če niso izpolnjeni z ustavo določeni pogoji, da se organizirajo v temeljno organizacijo združenega dela. V takih delovnih skupnostih imajo delavci pravico do sredstev za osebno in skupno porabo v skladu z načelom delitve po delu in v skladu z osnovami in merili za delitve, ki veljajo v organizacijah združenega dela, za katere opravljajo administrativno strokovna in druga podobna dela. Poleg tega imajo tudi druge samoupravne pravice v skladu z naravo dela, ki ga opravljajo in v skladu s skupnimi interesi, zaradi katerih so bile te delovne skupnosti ustanovljene.

Za vse to, kar je prej navedeno, zahteva ustava, da se morajo medsebojne pravice, obveznosti in odgovornosti delavcev teh delovnih skupnosti in uporabnikov njihovih storitev urediti s samoupravnim sporazumom. Kar zadeva medseboj-

na razmerja delavcev v delovni skupnosti, se mora le-to urediti z njihovimi samoupravnimi akti, ki pa morajo biti v skladu s prej omenjenim sporazumom.

Da smo zadostili takšni ustavni zahtevi in da se do kraja uredijo notranji odnosi, ko je bil že sklenjen sporazum o združitvi temeljnih organizacij združenega dela v GIP Gradis in ob tej priložnosti organizirana delovna skupnost skupne službe, ki opravljajo strokovna dela za vse temeljne organizacije združenega dela, je bil izdelan poseben sporazum, ki obsega vse potrebno za ureditev obveznosti in pravic, ki jih imajo delavci v tej skupnosti po organiziranju temeljnih organizacij združenega dela in njihovi združitvi v GIP Gradis.

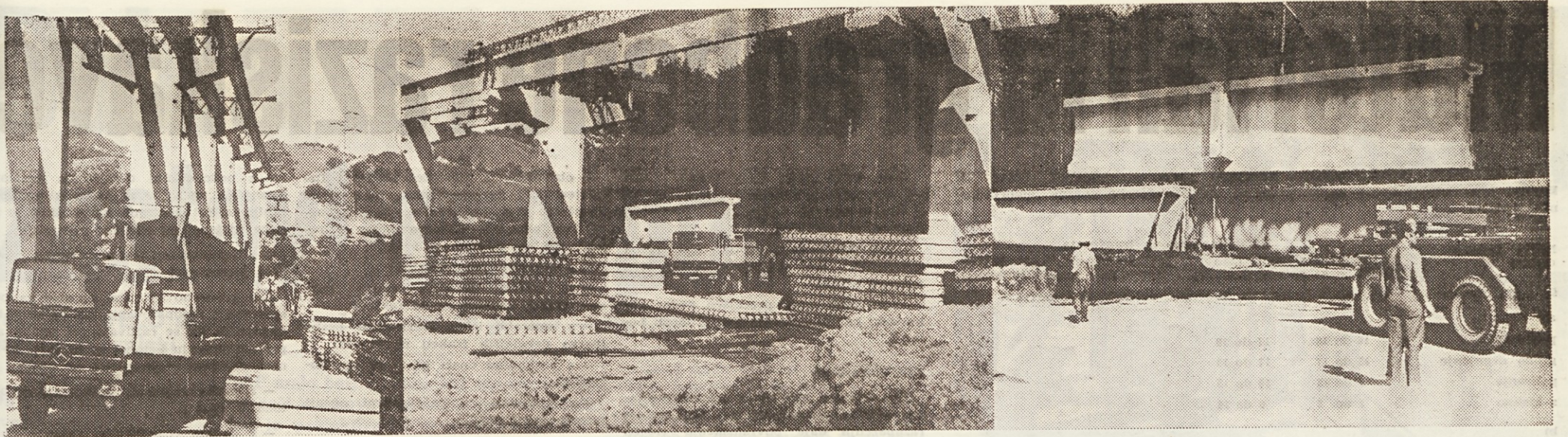
Ob tej priložnosti naj omenimo, kako je prišlo do organiziranja skupnih služb kot delovne skupnosti in kakšen je položaj delavcev skupnih služb v podjetju, tj. delovni organizaciji v postopku konstituiranja delovne organizacije, kratko po tem, ko se po ustavnih določilih organizirajo temeljne organizacije združenega dela za posamezne dele in sklenejo sporazum o združitvi v delovno organizacijo.

## Enakopravnost skupnih služb

Zvezna ustava je namreč odgovorila na temeljno vprašanje, ki se je v tej zvezi postavljalo in ki je bilo v tem, ali se delavci skupnih služb kot celota lahko ali celo morajo organizirati kot temeljna organizacija združenega dela. V tem torej ni več nobenega dvoma, da skupne službe ne izpolnjujejo pogojev za organiziranje kot temeljne organizacije združenega dela.

Delavci skupnih služb pri našem podjetju so se samoupravno organizirali in konstituirali v samoupravno delovno skupnost, kajti takšna rešitev je bila v skladu z določili ustave in značaju dela, ki ga delavci opravljajo v tej delovni skupnosti. Seveda ne sme to pomeniti, da bi bili ti delavci »drugega ranga«. Morajo biti samoupravno popolnoma enakopravni z drugimi delavci v temeljnih organizacijah združenega dela, kajti njihovo delo dopolnjuje delo delavcev v temeljnih organizacijah v sestavu podjetja. Vrednostno se rezultati njihovega dela uresničujejo, tj. ugotavljajo šele v vrednosti realizacije proizvodov oz. opravljenih storitev v temeljnih organizacijah. Zato morajo biti nagrajeni po načelu delitve po delu in v skladu z merili delitve dohodka, ki jih uporabljajo delavci v temeljnih organizacijah združenega dela. Njihov dohodek se torej oblikuje iz dohodka delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela. To pomeni, da so delavci v skupnih službah (nadaljevanje na 8. str.)





Naši tovornjaki so ponovno pripeljali tovor pod viadukt Slatina — Drugega za drugim so raztovorili in nosilec je bil kmalu pripravljen za obdelavo, to je za zlepjenje in prednapenjanje

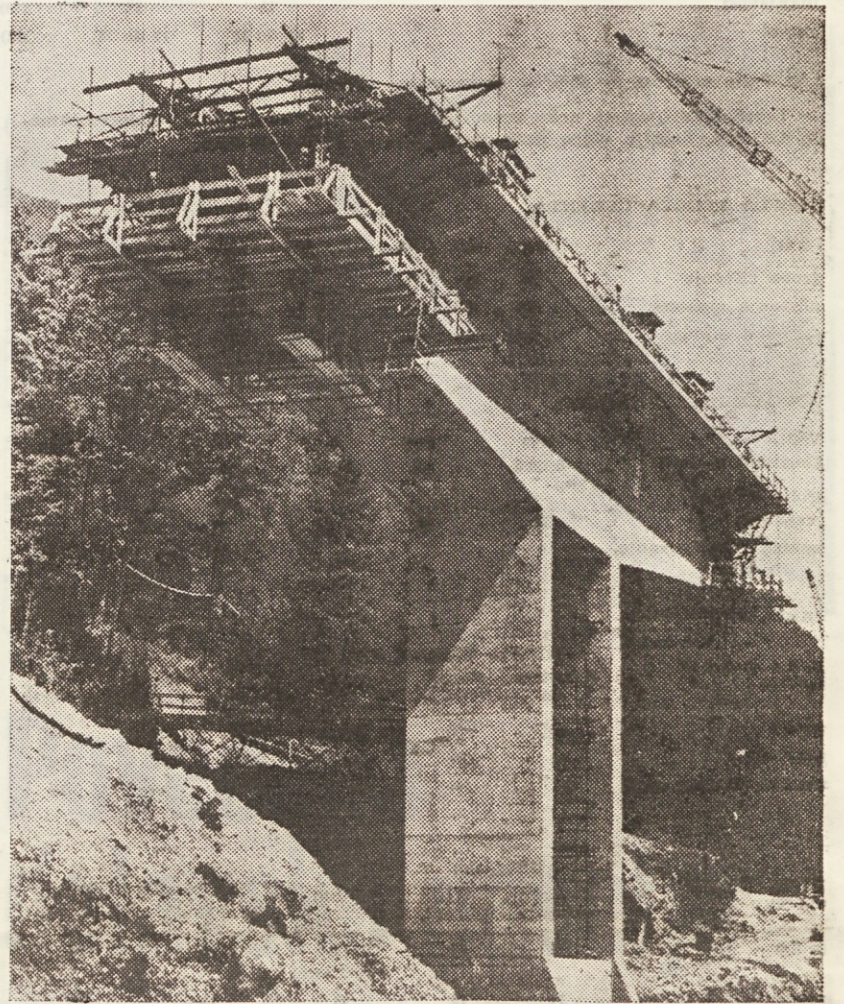
# Montaža nosilcev na avtocesti

Ze velikokrat smo občudovali posamezne gradnje in njihove izvajalce. Vrtoglave višine, na katerih delajo monterji, betonarji, nimajo primerjave. To je delo za najbolj pogumne, ki jih ni strah višine. In v naši TOZD, GE Nizke gradnje imajo dovolj takih delavcev, da lahko izvajajo dela na takih viaduktih. Trenutno montirajo nosilce na viaduktu 60-26 imenovan Slatina. Za nekaj časa so sicer morali delo prekiniti, da so lahko elektrikaarji dvignili daljnovid, ki bi potekal preizkoto nad cesto. Dela se sedaj nadaljujejo in kmalu bo konec montaže. Montažna konstrukcija se bo preselila na naslednji viadukt in z njo vred tudi pogumni delavci. In kako sploh poteka montaža nosilcev. Kot dopolnilo slikam naj jo malo podrobneje opišemo.

Posamezne dele nosilcev izdelajo na obratu v Pobrežju in ko dosežejo določeno trdnost, jih s posebej prirejenimi tovornjaki prepeljejo na gradbišče. Trije taki tovornjaki pripeljejo torej en nosilec. Montažna konstrukcija jih s pomočjo škarij razloži in postavi na stezo za lepjenje. Predno se trije deli nosilca zlepijo skupaj v en nosilec, se uvede jeklene žice, katere se pred dviganjem na viadukt še prednapenja. Ko se uvede vseh 12 snopov po 16 žic se nosilec zlepi. Ko se nosilec zlepi, se žice prenapnejo, in nosilec je pripravljen za dvig. Potrebne so le še manjše obdelave, kot žaganje odvečne žice, podmaz ležišč nosilcev itd. S pomočjo dveh vitlov se nosilec dvigne v montažno konstrukcijo. Konstrukcija se po horizontalnem premiku, da pride na sredino ste-

brov, pomika počasi po valjčkih do mesta (ležišča), kjer nosilec odloži. Povprečno zmontirajo naši delavci 6 nosilcev v 5 dneh. In tako viadukt za viaduktom.

Eden je že gotov, drugi še čakajo na montažno konstrukcijo, da se bo zahtevno delo šele pričelo. Ko bodo vsi viadukti gotovi in bo cesta odprta, bo delo pozabljeno. Vsi se bodo čudili veličini posameznih viaduktov, le malokdo pa bo pomislil pri vožnji preko njih, kako so pravzaprav nastali. Koliko truda številnih hrabrih delavcev je vložnega, da tak objekt služi svojemu namenu. Seveda pa pri tem ne smemo pozabiti tudi naših strokovnjakov, ki so za vse faze gradnje napravili projekte in jih priredili tako, da delo le ni preveč naporno.



Bazni steber na viaduktu 60-24 že dobiva svoji konzoli

## Zaradi dopustov potrebne zamenjave



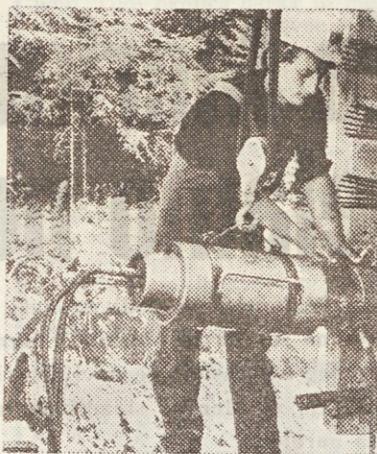
Drago Marjanović

Med našim enodnevnim bivanjem pri naših delavcih na avtocesti, smo videli in slišali marsikaj novega. Da bi zvedeli, kakšno je bilo kaj razpoloženje za delo v teh pasjih vročih avgustovskih dneh, smo povprašali dva izmed njih.

Naš prvi sogovornik je bil Dra-

go Marjanović iz Bogutovega sela v Bosni. Ker je že četrto leto v našem podjetju, nam je o svojem delu povedal naslednje: »Že od samega začetka, odkar sem pri Gradisu, delam v ekipi za prednapenjanje žic v vzdolžnih nosilcih za posamezne objekte. Kjer gradimo viadukto oz. montiramo nosilce, tam sem tudi jaz. Glede na to, da sem še mlad, ni tako preseljevanje ne dela nobenih težav. Tudi nadurno delo ne, saj mi tako prvega »pade« malo več v žep. Ker je na vseh gradbiščih dobro urejena tudi prehrana in ostali osnovni življenjski pogoji, se nimam kaj pritoževati. Mislim, da je takšnega mnenja tudi večina mojih sodelavcev.«

Medtem ko je konstrukcija za montažo počasi dvigovala 85 ton težak nosilec, smo navezali pogovor z našim drugim sogovornikom Jovanom Jevtičem. V skupini z drugimi delavci je pripravljaj drugi nosilec za dvig, da bi tudi ta našel svoje mesto na viaduktu. Čeprav mlad po letih in delovnem stažu pri nas je takole ocenil svoje dosedanje delo: »Ne vem, zakaj ste izbrali ravno mene, saj sem pri podjetju šele 4



Jovan Jevtić

mesece. Toda že v tako kratkem obdobju sem spoznal, da sem prišel v pravo delovno organizacijo. Čeprav sem delaj tečaj za tesarja, ki ga je podjetje organiziralo v mojem rodnem mestu v Bosni, sedaj opravljam drugo delo. Veliko delavcev je na dopustih, pa jih zamenjujemo. Trenutno delam v skupini za prednapenjanje nosilcev. Postopek je zelo enostaven, toda vseeno nisem mogel verjeti, da je za en most potrebno toliko železa in betona. Ko se vrnejo ostali z dopustov, verjetno ne bom opravljal več tega dela. Toda ostal bom tu ob železu, betonu in mojih prijateljih, ki sem jih v tako kratkem času veliko pridobil.«

## Previdnost in varnost na prvem mestu

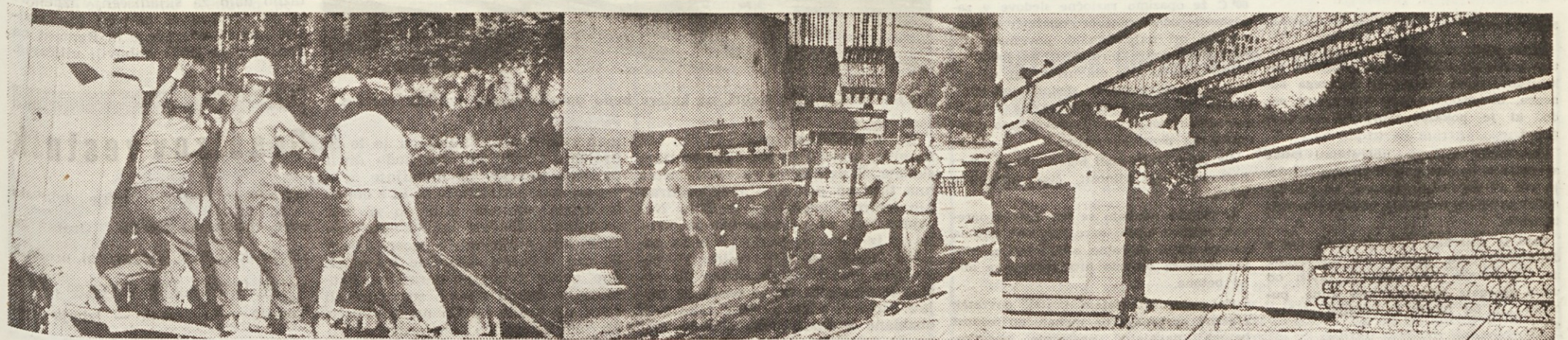
Jeklena montažna konstrukcija počasi drsi po valjčkih na viaduktu Slatina proti oporniku v smeri Ljubljane. Tokrat prazna, da iz steze za lepjenje dvigne in odpelje že pripravljen vzdolžni nosilec. Med pripravami za dvig tega nekaj deset ton težkega tovora smo poprosili vodjo montaže Edvarda Zadravca, da nam pove nekaj več o tem tako nevarnem delu:

»Vsekakor je delo tu spodaj ali na sami konstrukciji zelo nevarno. Zato je naše prvo pravilo — delaj previdno in varno. Pri našem delu ne sme biti napak. Bil bi preveč škoda. Sicer pa delo poteka takole. Ko je nosilec pripravljen za dvig, ga dvignemo v konstrukcijo, prepeljemo po viaduktu in postavimo na svoje ležišče. Seveda to ne gre tako hitro, saj konstrukcija potuje zelo počasi. Za transport preko enega polja potrebujemo od 25—30 minut. Ker ima ta viadukt 11 polj in dvigujemo nosilce v 2. polju potrebuje konstrukcija do zadnjega polja kar 5 ur. Se-

veda gre tu za dvakratni premik. Najprej se za določeno dolžino, premakne konstrukcija, nato pa se vozički z nosilcem ali brez njega —

In na kakšne težave naletite pri tem delu?

»Delo je tako, da zahteva svoj čas. Prehitovati tu ne smemo, saj bi tako ogrozili svojo varnost in življenja vseh, ki tu sodelujejo. Največ težav oz. časa nam vzame razkladanje nosilcev iz kamionov in montaža škarij za le-to. Temu je vzrok počasen vitel, saj potrebuje od svojega zgornjega položaja do tla kar 15 minut. Kljub vsem težavam nam je delo sedaj precej olajšano, saj imamo električni vitel, pa tudi komande za horizontalni premik konstrukcije so električne s pomočjo tasterja. Veliko truda so nam tako naši strokovnjaki prihranili, da moči lahko uporabimo na drugem mestu. Glede na to, da je viadukt v loku je potrebna korektura smeri konstrukcije, kar pa še vedno opravljamo ročno.«



Uvijanje žice v nosilec je precej naporno delo, saj se še vedno opravlja ročno — Najzamudnejši del montaže je namestitev škarij za razkladanje kamionov — Dvig celega skoraj 85 ton težkega vzdolžnega nosilca v konstrukcijo za montažo



# Materiali in gradbene raziskave

**TABELARICNI PRIKAZ VIDEZA BETONA** glede na LUKNJICAVOST IN BARVO (maksimalna ocena 19) in glede na število uporabe opažev (amortizirano opazev)

| Način čiščenja opažev | Način mešanja in transporta                     |   |                          |
|-----------------------|---|---|--------------------------|
|                       | Mešalec s horiz. osjo kamionski prevoz (mikser) | Mešalec z vert. osjo mešan. kamionski prevoz (mikser) | (30 X)                   |
| št. upor. opažev      | 1 X do 10 X 11 X do 20 X                        | 1 X do 10 X 11 X do 20 X                              | 1 X do 10 X 11 X do 20 X |
| a)                    |   |   |                          |
| peskanje              | 16 do 18  | 17 do 19  | 18 do 19                 |
| grobno drgnjenje      | 15 do 17  | 17 do 19  | 18 do 19                 |
| poliranje             | 9 do 15   | 10 do 15  | 11 do 15                 |
| s kislino             | 2 do 8  | 9 do 14   | 10 do 14                 |
| b)                    |   |   |                          |
| peskanje              | 18 do 18  | 18 do 18  | 18 do 18                 |
| grobno drgnjenje      | 15 do 17  | 17 do 19  | 18 do 19                 |
| smolni premazi        | 18 do 18  | 18 do 18  | 18 do 18                 |
| luknjavost            | 13 do 16  | 16 do 18  | 16 do 18                 |

### 3.2.3. Vpliv cementa in vode — cementnega faktorja

Tabela 3 in 4 dajeta neko oceno vpliva doziranja cementa in vodocementnega faktorja, nadalje vlogo finih in grobih elementov agregata

TABELA 3: DOZA CEMENTA

| kg/m³             | 300 | 350 | 400 | 350 | 200 | 600 |
|-------------------|-----|-----|-----|-----|-----|-----|
| grobno čiščenje   | 13  | 14  | 13  | 14  | 10  | 15  |
| peskanje (opažev) | 15  | 16  | 14  | 14  | 10  | 14  |
| smolnat premaz    | —   | —   | —   | 16  | 16  | 15  |

### VODO-CEMENTNI FAKTOR

| V/C              | 0.43    | 0.53 | 0.61  | 0.68 | 0.66  |
|------------------|---------|------|-------|------|-------|
| konzistenca (cm) | 0.1/0.5 | 3/6  | 11/12 | 2/25 | 25/26 |

| grobno čiščenje     | 13 | 16 | 17 | 15                    |
|---------------------|----|----|----|-----------------------|
| peskanje            | 13 | 16 | 17 | 15                    |
| smolno premazovanje |    |    |    | (vibriran, (nevibr.)) |

TABELA 4:

| Način čiščenja opažev | FINOČA ELEMENTOV |                |         |             |              |             |
|-----------------------|------------------|----------------|---------|-------------|--------------|-------------|
|                       | Povprečna        | Pesek Fontain. | Aeranti | Finj cement | Grobi cement | Belj cement |
| grobno                | 14               | 15             | 18      | 13          | 15           | 18          |
| peskanje              | 14               | 14             | 15      | 14          | 16           | 18          |
| smolno premazovanje   | 16               | —              | —       | 15          | 17           | 18          |

### AGREGATI

| Način čiščenja opažev | AGREGATI          |              |               | ekspandirana glina |        |
|-----------------------|-------------------|--------------|---------------|--------------------|--------|
|                       | silikatni apnence | bell kvartit | mehki apnence | nenamoč.           | namoč. |
| grobno                | 14                | 16           | 15            | 12                 | 14     |
| peskanje              | 14                | 18           | 15            | 10                 | 15     |
| smolno premazovanje   | 16                | 15           | 10            | 10                 | 14     |

### 3.2.4. Dodatki

Najeeše uporabljani plastifikatorji, na tržišču dosegljivi, omogočajo proizvodnjo bolj kompaktnih betonov in ugrajevanje betona v delikatnih področjih, na primer pri velikem procentu armature, toda pod pogojem, da je istčasno zmanjšana količina vode v betonu. Na zidovih vidno slučaj, če plastificirani beton ni imel manj vode in je bil ugrajevan prečno na opaž: na enem delu površine se je malta tesno oprijela površine, medtem ko je na drugih delih prišel na površino le grobi agregat. Pravilna mešanica finih in grobih delov je nastopala na površini le na mestih poteka vertikalnih opornikov opaža, kjer je bil bolj vibriran.

Ce pa zadostno zmanjšamo količino vode (5 do 10 %), bomo dobili z istim sistemom ugrajevanja precej homogen beton.

Aeratorji povzročajo formiranje številnih majhnih zračnih mehurčkov po vsej stenski površini: dobimo homogen videz in te dodatke lahko smatramo kot odlične dejavnike stabilizacije, pri čemer je edina težava pravilno doziranje, ker prevelika doza zmanjšuje mehanične odpornosti (trdnost) betona.

Zadrževalci smo preizkusili na treh zidovih, razopazanih po enem, dveh in osmih dneh, kljub veliki pažnji, da dobimo enotne mešanice, smo dobili zelo različne rezultate (kljub enotnemu mešanju, doziranju, transportiranju in ugrajevanju).

Končno smo uporabili en pospeševalce, ki pa izgleda, da je kemično reagiral na razopazovalno olje, ter smo dobili temne lise.

### 3.2.5. Agregati

Napravljeni vzorci iz običajnih agregatov nam niso dali nikakih posebnih zaključkov, razen vzorca iz mehkega apnenca, brezdvomno bolj vpljajočega vode, ki je pokazal tvorjenje satovnih gnezd.

Nasprotno, moramo uporabljati lahke agregate s posebnim postopkom: delujejo več ali manj kot globoka, ko jih namakamo in nato skušajo oddajati to vpi to vodo.

Zato je potrebno vlaženje agregatov v določenem času, preden jih uporabimo za betoniranje. Čas vlaženja zavisi od vrste agregata (ekspandirana glina, puščolana...), od finoče in začetne vlažnosti.

Dva primera preizkusnih sten:

— prvi agregat (slika 3) je bil uporabljen

— do 50°C beton ni prizadet, brzina zvočnih valov je 4,57 km/sek v primerjavi s 4,58 km/sek pri neogrevanih področjih (trdnost betona ista)

— pri 100°C je situacija zelo resna (3,4 km/sek), kar nam daje le ca. 20% trdnosti betona

— pri 70°C je že precejšen padec 4,33 km/sek, kar daje le ca. 60% trdnosti betona.

### 3.2.7. Negovanje

Za zaključek tega opisa moram poudariti važnost negovanja: bolj kot starost razopazanja daje površinskemu videzu izgled površinska nega betona, ki jo začnemo z razopazanjem, zato smo kombinirali obsevanje z infra rdečimi žarki in s toplim zrakom za različna obdobja v zaščitenem ozračju preden smo vzorce podvržli delnemu škropljenju, ki naj bi predstavljal dež, in tako dobili nekaj rezultatov.

Dejansko, če izpostavimo sveže razopazeno površino dežju, se bodo pojavile neprijetne temne lise. To je čisto le pojav površinske karbonacije (pooglenitve) slabo razložene, ki se jo pa da pojasniti. Bolje jo bomo dejeli (pojasnili) če obilimo posamezne površine, na katerih bomo tako izmili apnenno vodo v betonu in bo tako apnenno vodo s postopnim osušenjem sosednjih predelov izločila med izhlapevanjem, deponirala, zelo svetel karbonat (ogljik).

Seveda bo ta pojav odvisen tudi od predhodnega učinkovanja razopazevalnih sredstev.

Da zaustavimo to površinsko pooglenitev takoj po razopazanju, smo napravili poizkus z dvema postopkoma:

— bodisi z ogrevanjem razopazene površine pol ure s toplim zrakom in izpostavljanjem dežju leve površine dve uri kasneje, in desne deset ur kasneje;

— ali z obsevanjem vse površine z infrardečimi žarki, 15 minut.

Ti dve metodi sta dali dobre rezultate. Obratno pa, če smo izpostavili vzorce toploti v dveh variantah, 15 minut toplemu zraku in 10 minut infrardečim žarkom, je bil rezultat mnogo slabši.

### 4. Zaključki za izvajalce

#### — SVETLEJSO POVRŠINO DOSEŽEMO S SLEDECIMI METODAMI:

— hitro betoniranje (tri minute namesto 20 minut, kot je normirano);

— obsevanje z infrardečimi žarki (izločitev vode in pooglenitve, toda da to dosežemo samo za površino, je potrebno, da ima okolje — delovno mesto — relativno vlago med 60 in 70%);

— z uporabo pospeševalca;

— z nekimi plastifikatorjem, toda zmanjšujoč vodo-cementni faktor;

— z uporabo lahno-obarvanega peska (barva debelejših frakcij ni važna);

— s peskanimi opaži ali z že uporabljenimi;

— z gotovimi razopazovalnimi agenti (vosek, kemičnimi).

#### — TEMNEJŠE TONE DOSEŽEMO S SLEDECIMI METODAMI:

— počasno betoniranje, posebej s podaljšanjem vibriranja (verjetno prekinitve začetka vezave cementa),

— z uporabo zadrževalcev vezanja (toda čisto dosežemo zelo opazne kontraste v tonih);

— z obilnavjem betona po razopazanju;

— z gretjem betona ali z uporabo toplega betona (da je beton že zelo zrel ob razopazanju);

— z novimi stenski opaži;

— z nekaterimi pospeševalci za razopazovanje (posebno nevtralna olja).

#### — NEENOTNE POVRŠINE DOSEŽEMO S SLEDECIMI POSTOPKI (TOREJ JIH MORAMO IZBEGAVATI):

— s plastifikatorjem brez zmanjšanja vode;

— z nekaterimi zadrževalci vezanja;

— s pretiranim ogrevanjem (nad 60°C);

— s podaljšanim ugrajevanjem betona (segregacija doseže stopnjo nekaj centimetrov), toda s prehitrim ugrajevanjem (dve do tri minute), ni mogoče izločiti tvorbo mehurečkov;

— s pretirano količino vode (V/C večji od 0,6, posebno če ni vibriranja, ali je vibriranje le malo);

— z nezadostnim ali nepravilnim mešanjem (nekateri tipi mešalcev sistematično izdelujejo neenoten beton);

— z nepreštudiranim predvlaženjem agregatov, če uporabljamo lahke agregate;

— z nedovoljnim doziranjem cementa (manj kot 300 kg/m³ za beton, ki ga uporabljamo kot armirani) kakršnakoli je že doba mešanja in metoda vibriranja;

— z uporabo opažev heterogene površine (neenotne);

— s pretirano uporabo agentov za pospeševanje razopazovanja (ali če imajo ti nagnjenje, da se razvijajo pri toploti ali pri ugrajevanju betona) in še bolj, če ti niso naneseni enakomerno na opaž;

— z neenakomernim ugrajevanjem betona v opaže;

— z delnim (parcialnim) razopazanjem (ki je lahko posledica enostavnega krčenja betona, da se tako tvori prazen prostor med površino betona in opaža);

— s slabim negovanjem mladelega betona (npr. skladiščenje na dežju);

— z dodajanjem betonu mivke nepravilnega izvora (nahajališča mivke v rečnih koritih pod industr. objekti, feolne odplake...).

**Opomba:** ta kriterij je dodal prevajalec članka.

Ugotovimo lahko, da so ti pojavi v glavnem manjši, kadar uporabljamo beli cement, toda niso odpravljivi.

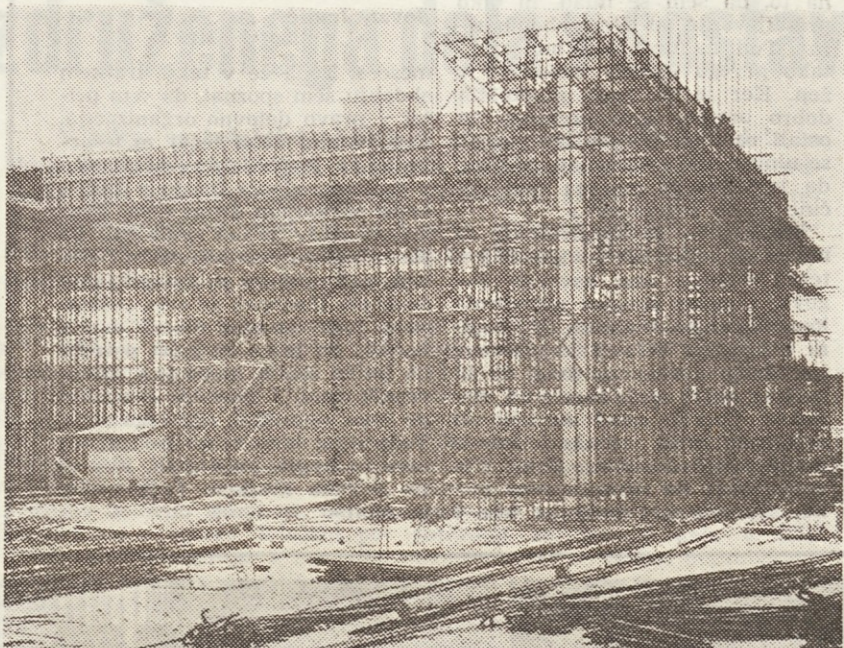
#### Literatura:

1. Adam M.: Aspects du beton, Eyrolles, Paris, 1971
2. Gage M.: Guide for exposed concrete finishes Architec. Press and the Cement and Concrete ASS., London 1970
3. Adam M.: Parement de beton arme apparent Annales ITBTP, March 1961, March 1963, October 1963
4. Adam, Bennisr.: Pousse du beton frais sur les coffrages: Annales ITBTP, March 1965
5. One day meeting on the heat treatment of concrete Annales, Febr. 1973
6. C. I. B. Report No 24
7. Erjavec, ROS, GRADIS Obvestilo 3, 7. 1974

Prevedel in priredil: ing. Dušan Sodnik

## Za Merkur delamo novo halo

V lanski pomladi so naši delavci iz koprke TOZD gradili upravno stavbo za Merkur v Kranju, letošnje leto pa je ta gotova in poleg nje rastejo že novi zidovi. Jeseniški Gradisovci namreč postavljajo za Merkur skladiščno halo, ki bo morala biti do novega leta narejena.



Skelet hale tvorijo stebri, na katere bodo položili Gradisove MP nosilce

Ko smo obiskali gradbišče, so bili narejeni temelji in približno tretjina skeleta. Z delj so začeli aprila Hala ima tlorisno površino 3544 kvadratnih metrov, visoka pa je 12 m. Narejena bo iz armiranega betona; skelet je iz stebrov, nanje pa bodo položili Gradisove MP nosilce. Te bodo nato pokrili s siporeksom. Za sestavljanje strehe so že postavili žerjav Richier. Hala je prav tako tudi obzidana s siporeksom. Tlak v njej pa je armirano betonska plošča.

Kakšnih posebnih težav pri gradnji niso imeli; nekaj časa jim je

manjkalo opažev, sedaj pa je to že urejeno. Skrbj jih, da bodo imeli pre malo tesarjev za nadaljnje delo, saj bo novo leto kmalu tu in z delom bo treba pohiteti. Zato so si tudi organizirali delovni čas nekoliko drugače kot običajno in sicer delajo tri dni v tednu dopoldne in popoldne, ostale dneve pa normalno. Prehrano v dolgih dnevih so si uredili tako, da kosilo vozijo na gradbišče. Na tem gradbišču je zaposlenih trideset delavcev, od katerih eni stanujejo v samskem domu, drugi pa se vozijo z Jesenic.

## drobne vesti

**RAVNE NA KOROŠKEM** — Komisija za proizvodnjo in delitve dohodka je predlagala delavskemu svetu TOZD prehod na ekonomske cene stanarin. Razlika med ekonomsko ceno stanarin in ceno stanarin, ki jo plačujejo delavci, bi se pokrivala iz mase terenskega dodatka v višini možnega regresiranja. Stroški za nastanitve, ki bi jih plačeval delavec, znašajo za samski dom III. 5,00 din na dan, za samski dom I in II. 4,00 din na dan, za barake 2,00 din na dan.

**LIO ŠKOFJA LOKA** — V TOZD Lio Škofja Loka so na seji delavskega sveta sklenili, da prispevajo za sklad Staneta Severja 1.000 din in s tem postanejo njegov član. Članstvo nameravajo obdržati tudi naslednja leta.

**KO MARIBOR** — Na predlog Rdečega križa so v Kovinskih obratih sklenili, da bodo poslali na letovanje (in jima ga tudi plačali) dva otroka članov njihovega kolektiva. Tako sta odšla na počitnice v Punač Dušan Verdnik in Stanjo Garmut.

**KO MARIBOR** — V tej enoti so sklenili, da bodo začeli graditi montažno halo za skladiščenje izdelkov in polizdelkov za potrebe proizvodnih enot Novogradnje in Remont na Pobrežju pa bodo nabavili viličarja.

## Gradisov vestnik

»Gradisov vestnik« izdaja delavski svet podjetja Gradis. Ureja ga uredniški odbor. Odgovorni urednik Lojze Cepuš. Tisk tiskarna Tone Tomšič v Ljubljani. — Izhaja mesečno



# Dobro zastavljena pot

Prva hala VELO sistema v Ivančni gorici že gotova — Na OGP zbrani naši strokovnjaki

16. avgusta je bilo na OGP malo bolj živahno kot navaden dan. Ob 9. uri so se začeli zbirati naši strokovnjaki, ki imajo kakorkoli »vmes prste« pri gradnji hal in projektiranju tovrstnih objektov. In zakaj se je zbrala vsa ta množica strokovnjakov. Ne samo, da si izmenjajo mnenja, spoznanja in ugotovitve, temveč da si ogledajo tudi rezultate dela, ki so ga vložili projektanti in OGP kot izvajalec. Gre namreč za VELO sistem pri izgradnji hal.

Najprej je vsem zbranim spregovoril ing. Vukašin Ačanski, direktor našega mariborskega biroja, ki je med drugim dejal: »Ceprav smo šele na začetku, smatram, da je dobro zastavljena pot. To nam kažejo že prvi rezultati. Sistem ni posebej nov, nova je le tehnologija. Z uvedbo industrijske proizvodnje nosilcev bomo poenostavili sistem gradnje. Tudi klasično izdelane primarne nosilce bomo kmalu izdelovali na podoben način. Za izgradnjo hal smo torej osvojili industrijski sistem gradnje. Smatram, da je naša naslednja naloga, da tudi pri izgradnji stanovanj najdemo rešitev, ki bo omogočala tako gradnjo.«

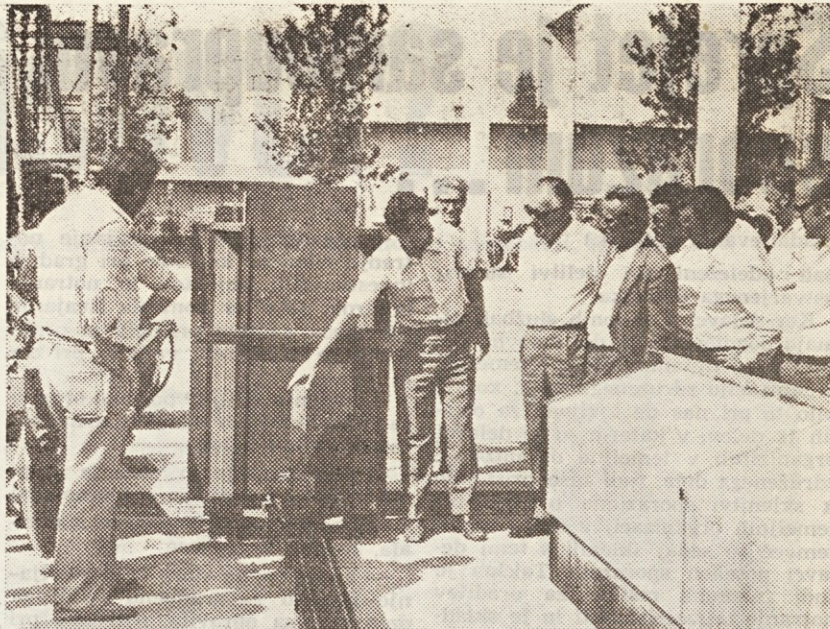
V nadaljevanju je direktor OGP ing. Boris Pečenko navedel nekaj

tipičnih podatkov o izgradnji hal VELO sistema: »Sistem gradnje omogoča, da postavimo primarne nosilce na 6, 8, 10, 12, 14 in 16 m. Najpogosteje jih postavljamo v razdalji 8 in 10 m. To razdaljo smo uporabili tudi pri gradnji prve hale v Ivančni gorici. Sekundarni nosilci so tu lahko poljubni od 0—22 m. Toda krajših od 7 m še nismo napravili. Kritina je običajno salonitna, medtem ko se na nosilec lahko obesi kakršenkoli strop. Prednost tega sistema je predvsem v tem, da je montaža skoraj suha razen zalivanje stebrov v temelje. Pomembno pri tem je tudi to, da imamo za vse Y in I nosilce že izračunano statiko. Če so ti krajši od običajne mere, lahko hitro preračunamo s posebno metodo, tako da

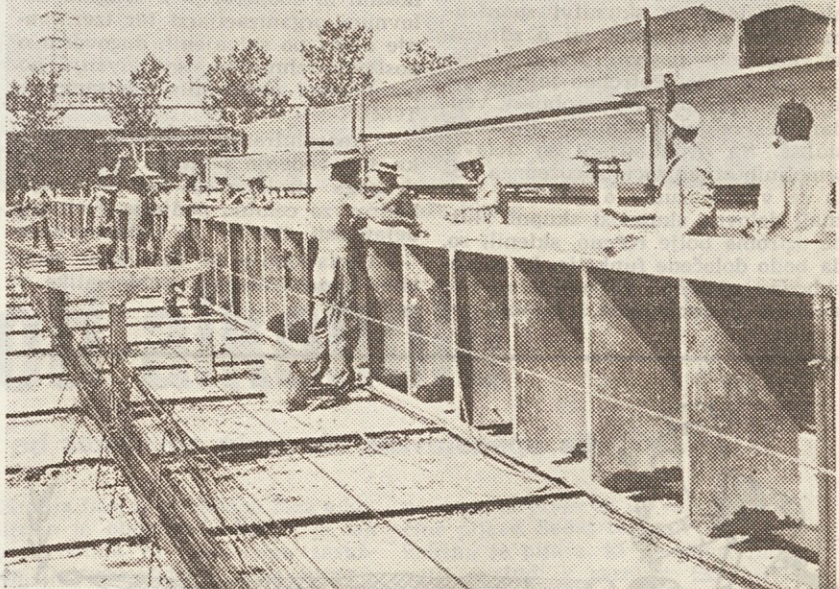
v 2—3 dneh dobimo zaželeno rezultate. Smatramo, da bomo s tem sistemom napravili letno 40 do 50.000 kvadratnih metrov hal. To proizvodnjo pa bi lahko povečali še za 50 %. Delne težave pri tem imamo le z opremo. Nekaj so jo napravili v naših KO v Ljubljani, druga oprema pa je uvožena iz Italije. Z uvozom pa ne gre vse gladko. Zato vse opreme še nimamo.«

Po tej kratki seznanitvi o sistemu izgradnje so si vsi gostje z zanimanjem ogledali nove steze za betoniranje Y nosilcev in postopek izdelave. Po ogledu posameznih faz betoniranja nosilcev so se zbrani strokovnjaki ogledali še rezultat tega uspešno zastavljenega dela. Z avtomobili so se vsi zbrani strokovnjaki preselili v Ivančno gorico, da si na licu mesta ogledajo rezultate dela. Proizvodna hala za Sinoles iz Ivančne gorice je bila v nekaj dneh postavljena. Ceprav je bila to prva tovrstna montaža, so se 4 delavci, ki so opravljali montažo, kar dobro znašli. Brez večjih zastojev in še pred predvidenim rokom so bili gotovi. Hala, s florisno izmero 36,4 x 50,4 m<sup>2</sup>, ima 18 stebrov, na katerih je 20 primarnih I nosilcev, na teh pa 52 Y nosilcev. Kritina je salonitna.

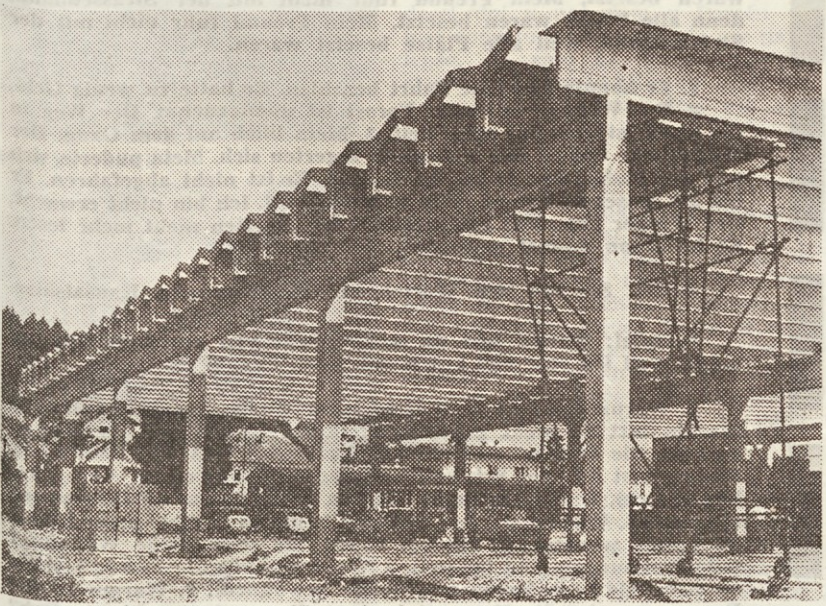
Prvi uspeh je tu. Temu bodo sledili drugi. In upamo da jih bo toliko, kolikor so jih predvideli v OGP. To pa je dovolj velika garancija, da ves vložen trud ni bil zaman in da je »seme« padlo na rodovitna tla.



Vsi so z zanimanjem poslušali ing. Borisa Pečenka ob razlaganju novega postopka



Ob tem dolgem opažu za Y nosilce je bilo možno videti vse faze betoniranja



Prvo halo VELO sistema so delavci OGP postavili za podjetje Sinoles v Ivančni gorici

## Nadaljevanje del v Novem mestu

Leto dni je minilo odkar so delavci TOZD GE Ljubljana-okolica začeli z obsežnimi deli za tovarno IMV in še nekaj drugih investitorjev. Kako je z nadaljevanji del smo povprašali vodjo gradbišča Vinca Damjana.

Katere objekte ste že končali za IMV?

Ze na začetku bi rad poudaril, da mi ne izvajamo celotnih del na posameznih objektih, temveč samo temeljenje objektov, tlaka in kanalizacijo skratka vsa dela do kote 000. Od začelih del smo končali objekt karoserije, kjer je v začetku avgusta že stekel tekoči trak za izdelavo karoserij za Renault-16, ki so jih pred kratkim začeli sestavljati v IMV.

In na katerih objektih so sedaj naši delavci?

Za IMV izvajamo trenutno ob-

sežna zemeljska dela za objekt stiskalnice, kjer bo v I. fazi kar 20.000 m<sup>3</sup> izkopa v V kategoriji, to je v skali. Za tem bodo sledila obsežna betonarska dela. Tudi v nadaljevanju so predvidena obsežna zemeljska dela ca 80.000 m<sup>3</sup> izkopa, ki jih bo naša enota izvedla skupaj s kooperanti našim SPO in Geološkim zavodom iz Ljubljane. Od ostalih objektov naj omenim še začetek gradnje stanovanjskega stolpčja, za katerega so projekti napravili v Emona-projektu. Stolpič bo imel poleg pritličja še pet etaž. V vsakem nadstropju bodo po štiri stanovanja. Kot zanimivost naj omenim, da bo ves stolpič zidan s klasično opeko, zato smo le-te že naročili 170.000 komadov. Od modernejših gradbenih elementov bodo v stolpiču le omarne stropne plošče. Ko bo ta stolpič končan, bomo zgradili še en tak blok.

## Ni primerjave

V Novem mestu imajo sedaj delavci povsem drugačne pogoje kot na samem začetku. Delavsko naselje je povečano pa tudi urejeno. Tudi okolica barak in menze. In za to skrbi delavec Junus Amidžič. Z njim smo navezali tale razgovor.

Sedaj imate novo naselje, kako pa je s hrano?

Saj veste, kako je z njo, če se vozi od drugod. Za juho je že vseeno. Krompir, makaroni in podobne stvari pa prav gotovo niso več tako dobre, če se prenašajo in premetavajo. Če samo prejštem kolikorkrat se hrano predene. Iz lonca za kuhanje v posode za transport pa iz teh zo-



Junus Amidžič

pet na krožnike. Se tako dobra hrana tako izgubi na vrednosti. Toda delavci smo lačni in pojememo vse. Včasih pa le ni tako. Vse premalo se pazi tudi na raznovrstnost hrane.

In od kod vam nosijo hrano?

Hrano dobivamo iz obrata družbene prehrane v Novem mestu. Cene sicer niso pretirane, saj stane malica 5,40 din in kosilo 12,90 din, toda tudi za ta denar bi se dala izbrati bolj kalorična in raznolika hrana. Seveda delavci ne plačujemo polne cene teh obrokov, ampak le 0,90 din za malico in 7,80 din za kosilo, ostalo pa regresira naša TOZD.

In kako se počutite v novem naselju?

Ni primerjave z naseljem, ki je bilo tu pred letom dni. Tudi sam sem se z veliko vno mo lotil pospravljanja, tako da bi bilo res lepo urejeno. Povsem drugače je živeti v tako urejenih prostorih, kot pa tako kot je bilo na začetku. Sedaj nimamo samo strehe nad glavo, temveč vse, kar si delavec lahko zaželi na gradbišču.

## Povečano delavsko naselje

Te dni mineva leto dni, odkar so se delavci TOZD GE Ljubljana-okolica naselili v Novem mestu. Medtem ko so bile v začetku bivalne razmere izredno slabe je danes temu povsem drugače. Prvi tipski baraki, ki je bila brez vode in ogrevanja sta se sedaj pridružili dve novi, kot bivalni prostori in ena manjša kot menza in dnevni prostor. Tudi zunanji videz daje povsem drugačno podobo. Začetne neurejenosti ni več. Za vse je lepo poskrbljeno. Vse barake, vključno prva imajo centralno kurjavo in pa zidane sanitarije. Ker smo bili v naselju ravno v času, ko je komisija za predajo naselja pregledovala vse prostore, smo ob koncu zakukali v njen zapisnik. Toda tudi komisija, ki je dala v zapisnik svoje pripombe, je bila enakega mnenja kot mi. Seveda so oni bolj natančno pregledali vse barake, pa je zato nekaj pomanjkljivosti, ki jih bo lahko odstraniti.

Novo delavsko naselje bo lahko sprejelo približno 100 delavcev. Razpored po sobah je takšen, da bodo 3 ali 4 delavci v eni sobi. Le kapaciteta menze je nekoliko manjša, saj bo v eni izmeni lahko jedlo le 50 delavcev. Še eno pozitivno stvar smo zabeležili od našega zadnjega obiska. V predhodnem razgovoru z delavci so se nam vsi pritoževali, da po delu nimajo kaj početi. Tudi v tem pogledu se je stanje tu bistveno spremenilo. V menzi smo videli TV aparat, v eni izmed barak mizo za namizni tenis, pa tudi nekaj šahovnic, le časopise si kupujejo sami.

Takšno je torej povečano naselje v Novem mestu. Lepo urejeno bo dajalo prijetno zavetje delavcem po njihovem naporu na delu. Sedaj še na pol prazno (trenutno je v naselju le 40 delavcev) pa bo kmalu zaživelo v polni meri. Mi pa smo odhajali z željo, da bi bila vsa naša delavska naselja tako dobro urejena.



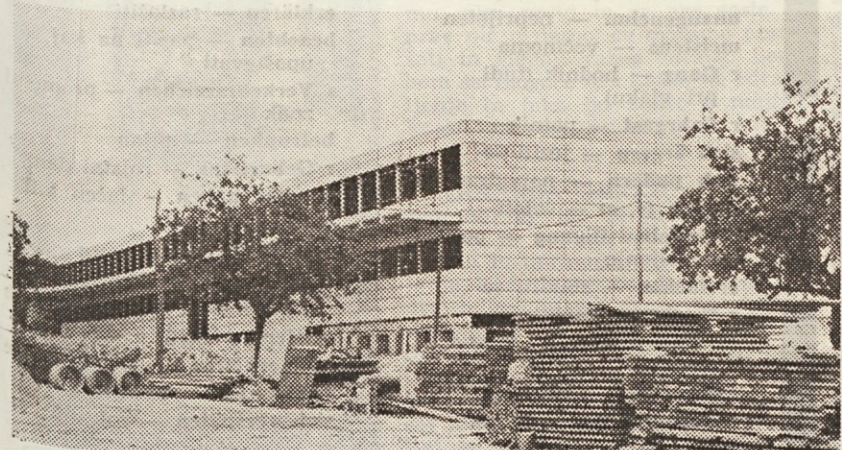
Druga baraka novega naselja

## Popravek obračunske osnove za delitev osebnih dohodkov

Na vprašanje, od kdaj naj se upošteva popravek startne osnove za delitev osebnih dohodkov delavcu, kateremu je bila zmanjšana zaradi neizpolnjevanja pogojev za zasedbo delovnega mesta, pojasnjujemo naslednje:

Startna osnova za delitev osebnih dohodkov delavcu na delovnem mestu, kateremu je bila zmanjšana zaradi nezadostne strokovne izobrazbe ali premajhnega števila let delovne prakse, je potrebno popraviti v naslednji obračunski dobi (tj. od 16. v mesecu po tem ko je bila pridobljena ustrežna izobrazba oziroma, ko je bilo doseženo zahtevano število let delovne prakse).

To izhaja iz 42. člena zakona o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu (Uradni list SFRJ, št. 22 od 19. aprila 1973), kjer predpisuje, da se morajo merila za delitev osebnih dohodkov določiti vnaprej.



Nova hala Karoserije, kjer je že stekel tekoči trak za izdelavo R-16



# Sprejet je samoupravni sporazum...

(nadaljevanje s 4. str.)

bah udeleženi pri delitvi skupaj ustvarjenega dohodka.

Ker delavci v skupnih službah nimajo pogojev, da ta del delovne organizacije organizirajo kot temeljno organizacijo združenega dela, kot je bilo to pri nas ugotovljeno za ostalih 18 delov, v katerih so se delavci organizirali v temeljne organizacije združenega dela, tudi niso pristopile k sklenitvi sporazuma o združitvi temeljnih organizacij v GIP Gradis, temveč so sedaj sklenili s temi delavci poseben sporazum. Takšna je tudi razumna rešitev za ureditev notranje organiziranosti in je skladna z načeli in določbami ustave, ki je bila sprejeta 21. februarja 1974.

Čeprav delavci v skupnih službah niso pristopili k sklenitvi sporazuma temeljnih organizacij o združitvi, niso bili pasivni pri sestavljanju sporazuma. Potrebno je bilo vse strokovno znanje in sposobnost, vendar brez vsiljevanja določenih svojih stališč. Na drugi strani so delavci temeljnih organizacij združenega dela že v sporazumu o združitvi priznali delovno skupnost skupne službe oziroma boljše rešeno, sklenili so, da bodo določene funkcije, ki so neobhodno potrebne za normalno poslovanje in racionalno izvajanje na-

— organiziranje in izvajanje notranje tehnične kontrole pri gradnji investicijskih objektov in notranje kontrole dela ter kontrola izvajanja predpisov varstva pri delu in organiziranje uspešnosti varstva pri delu

— vodenje skupne politike organizacijsko-razvojnih in znanstveno-raziskovalnih nalog

— organiziranje in vodenje skupnih vlaganj pri nas in v inozemstvu

— vodenje skupne nabave materiala, strojev in opreme

— koordinacija dela in sestavljanje ponudb za gradbena in druga dela ter vsa opravila, potrebna pri sklepanju vseh pogodb

— sodelovanje z interesnimi skupnostmi in kooperacija z drugimi delovnimi organizacijami ter izvrševanje nalog po sklenjenih dogovorih o poslovno-tehničnem sodelovanju po posebnem pooblastilu posamezne TOZD

— koordiniranje kadrovske politike ter vodenje politike šolanja in drugega strokovnega izobraževanja kadrov za celotno podjetje v okviru dejavnosti Centra za izobraževanje

— ugotavljanje in reševanje socialne in zdravstvene problematike v podjetju

načeli delitve po delu in po merilih, katere uporabljajo za delitev dohodka delavci v temeljnih organizacijah združenega dela. Tako je s sporazumom določeno, da se posredno ugotovi, s kolikšnimi sredstvi za osebne dohodke lahko razpolagajo delavci v skupnih službah. Sprejet je način, ali boljše rešeno obrazec, s katerim se najprej izračuna količnik med doseženimi osebnimi dohodki, tj. masi denarja, ki ga vse temeljne organizacije dosežejo z uporabo delilnih razmerij, delilnih črt, sprejetih z gospodarskim načrtom v posameznem obračunskem obdobju in med obračunskimi osebnimi dohodki po obračunskih osnovah za opravljene delovne ure po času in po učinku v vseh temeljnih organizacijah. S tem količnikom se potem množi znesek osebnih dohodkov po obračunskih osnovah delavcev skupnih služb. Na ta način se posredno izračuna vrednost dela skupnih služb v odvisnosti od realizirane vrednosti v temeljnih organizacijah, ko se upošteva le tisto, kar je bilo priznано kot osebni dohodek v končnem proizvodu oz. opravljeni storitvi.

Temeljne organizacije bodo priznale dalje tudi sredstva za skupno porabo delavcev skupnih služb, vse v višini priznanih zneskov po splošnih aktih ali sporazumih. To se nanaša na regrese za dopuste, za priznanja za več let pri podjetju in pod.: za stanovanja pa toliko, kolikor znaša obvezni prispevek na področju Ljubljane. Del tega prispevka se namreč obvezno združuje v solidarnostni sklad, del pa ostane za reševanje stanovanjskega vprašanja delavcev skupnih služb. Kolikor bodo za izpopolnitev kadrov pri skupnih službah potrebe po sredstvih za stanovanja večje, so se temeljne organizacije obvezale, da bodo prispevale še dodatna sredstva, kajti skupne službe ne ustvarjajo neposredno skladov, da bi lahko iz teh dopolnjevale manjkajoča sredstva, medtem ko se v skladih pri temeljnih organizacijah prav tako odraža vrednost dela delavcev skupnih služb, kot rezultat v izdelku ali opravljeni storitvi, kakor to velja za osebne dohodke.

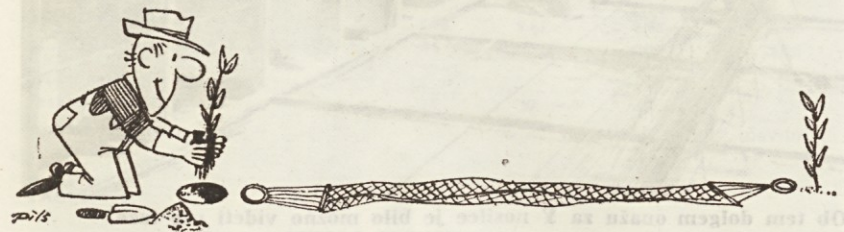
Odgovornosti, ki jih prevzamejo delavci skupnih služb so v opisu nalog, ki je sestavni del sporazuma o združitvi temeljnih organizacij združenega dela v GIP Gradis.

Vse naloge, ki jih ima ta opis, morajo biti vestno in z vsa odgovornostjo opravljene, kajti le na ta način bodo naloge, ki jih opravljajo delavci skupnih služb tudi dopoljevala tiste naloge, ki jih opravljajo delavci v temeljnih organizacijah in s tem bodo doseženi tudi postavljeni cilji v zaključnem delovnem procesu, kakor zahteva poslovanje delovne organizacije in vsakega njenega dela, organiziranega kot temeljna organizacija združenega dela.

Nad izvajanjem sporazuma in nad izvrševanjem nalog, za katere so bile organizirane skupne službe, bo imela nadzor delavska kontrola, spore v zvezi z ekonomskimi razmerji med temeljnimi organizacijami in skupnimi službami, glede financiranja in podobno, pa bo reševala notranja arbitraža, osnovana s sporazumom o združitvi temeljnih organizacij v GIP Gradis.

Tako je v kratkem opisana vsebina sporazuma, sklenjenega med temeljnimi organizacijami in skupnimi službami. V njem je podrobno še opisan samoupravni položaj delavcev v teh službah ter njihov ekonomski položaj. V postopku izvajanja bo potrebno spremljati določila in se po sporazumu ravnati ter ga po potrebi dopolnjevati.

Z. R.



Optimist

log ter so skupne za vse temeljne organizacije združenega dela, poverile strokovnim službam kot so: tehnična, komercialna, gospodarsko-financijska, splošna, kadrovska, analitiko-planska in organizacijsko razvojna. V celoti tvorijo delavci v teh strokovnih službah delovno skupnost z vsemi samoupravnimi pravicami, obveznostmi in dolžnostmi, ki pa jih določijo s sporazumom sklenjenim v temeljnih organizacijah združenega dela.

V tem sporazumu piše, da so skupne službe organizirane s ciljem, da za potrebe temeljnih organizacij združenega dela v sestavi GIP Gradis opravljajo skupne posle, ki so potrebni zaradi doseganja skupnih ciljev. Tako je tudi položaj skupnih služb v odnosih do temeljnih organizacij združenega dela pogojen tem ciljem, zaradi katerih so organizirane skupne strokovne službe.

Skupne službe niso temeljna organizacija združenega dela in tudi nimajo lastnosti pravne osebe, kot je ta priznana temeljnim organizacijam takoj ko se organizirajo. Vsa opravila, ki jih prevzamejo skupne službe v okviru opravljanja svojih poslov in nalog, prevzamejo na ime Gradisa kot celote ali pa na ime določene temeljne organizacije združenega dela. Delovna skupnost skupne službe iz tega naslova ne more imeti nobenih koristi niti ne more sama prevzemati obveznosti v prometu s tretjimi osebami v pravnem prometu.

## Tudi skupne službe opravljajo odgovorne naloge

Skupne službe opravljajo skupne posle za potrebe temeljnih organizacij združenega dela v okviru njihovih funkcij in obsega dela, kar je navedeno in sprejeto že s sporazumom o združitvi temeljnih organizacij v GIP Gradis. Te funkcije so naslednje:

— pripravljane predlogov gospodarskih načrtov — letnih in dolgoročnih z določeno metodologijo planiranja ter opravljanje kontrole pri izvrševanju načrtov in analitično spremljanje izpolnitve načrtov

— koordiniranje načrtov TOZD zaradi usklajevanja interesov vseh podpisnic tega sporazuma

— vodenje skupnih financ in izpolnjevanje finančne funkcije, ki se nanaša na preskrbo, plasiranje in vračanje finančnih sredstev

— vodenje računovodstva za TOZD z uporabo sodobnih sredstev mehanografske obdelave podatkov in organiziranje potrebnih računovodskih informacij

— koordiniranje izvrševanja proizvodnje v TOZD, organiziranje in izvajanje priprave dela, koordiniranje storitev obratov ter koordiniranje gradbene mehanizacije

— vodenje vseh splošnih in pravnih poslov z zastopanjem podjetja pred pravosodnimi, upravnimi in drugimi organi

— pripravljane osnutkov enotne organizacije podjetja ter osnutkov splošnih aktov, sprejetih kot skupni za vse temeljne organizacije oz. podjetje kot celote

— sestavljanje informacij o poslovanju podjetja in drugih informacij zaradi obveščanja članov delovne skupnosti

— vodenje skupne propagande in reklame.

## Osebnih dohodki in delavci skupnih služb

Da bi se lahko opravljale prej navedene naloge, so se temeljne organizacije združenega dela obvezale, da bodo zagotovile potrebna sredstva tako za redno poslovanje, kakor tudi za nadomestitev opreme in za razvoj ter modernizacijo, seveda vse v skladu z obsegom dela in možnostmi, ki se vnaprej predvidijo v gospodarskem načrtu ter ugotovijo po zaključnem računu.

Ker se vrednost dela delavcev v skupnih službah lahko izkaže šele v končnem proizvodu oziroma opravljeni in od naročnika priznani storitvi, pripadajo delavcem v skupnih službah osebni dohodki v skladu z



Pokrovitelj in gosti na ŠIG 74

# Učimo se nemški

WIR LERNEN DEUTSCH

64 Lektion

Heute behandeln wir die »Kausal-sätze« (vzročni stavki) Auf die Frage »Warum« antworten wir entweder mit dem Bindewort (veznik) »denn« oder mit dem Bindewort »weil«. Gebrauchen wir »denn«, so bilden wir damit einen Hauptsatz und das Zeitwort steht nicht am Ende. Verbinden wir aber die Sätze mit »weil«, so ist dies ein Nebensatz und das Zeitwort steht am Ende.

## Einige Beispiele:

Ich kann nicht reisen. Ich habe kein Geld.

Er kam nicht. Der Weg war zu weit.

Der Hund ist krank. Er hat zu viel Fleisch gefressen.

Wir verbinden obige Sätze:

Ich kann nicht reisen, denn (kajti) ich habe kein Geld.

Er kam nicht, denn der Weg war zu weit.

Der Hund ist krank, denn er hat zu viel Fleisch gefressen.

Ich kann nicht reisen, weil ich kein Geld habe.

Er kam nicht, weil (ker) der Weg zu weit war.

Der Hund ist krank, weil er zu viel Fleisch gefressen hat.

Der kausale Nebensatz kann auch vor dem Hauptsatz stehen.

Statt »weil« können wir auch das Bindewort »da« gebrauchen.

Z. B. Ich kann nicht arbeiten, weil ich krank bin.

Da ich krank bin, kann ich nicht arbeiten.

In diesem Fall ändert sich die Wortstellung des Hauptsatzes, das Subjekt tritt an die zweite Stelle.

Verbinden Sie nachstehende Sätze als Satzverbindung und als Satzgefüge (Vzročno priredje in vzročno podredje).

Mein Freund fuhr nicht mit der Strassenbahn. Alle Plätze waren besetzt. Mein Freund fuhr nicht mit der Strassenbahn, denn alle Plätze waren besetzt. Mein Freund fuhr nicht mit der Strassenbahn, weil alle Plätze besetzt waren.

1. Er konnte nicht die Fahrt bezahlen. Er hatte zu wenig Geld.
2. Das Wohnen in einem Vorort ist unangenehm. Der Weg in die Stadt ist meistens sehr weit.
3. Meta blieb auf dem Gang. Der Wagen war voll.
4. Die Fahrgäste ärgerten sich. Meta puderte sich und der Puder flog durch die Luft.
5. Er ist nicht abgefahren. Er hat die Reisebewilligung nicht bekommen.
6. Ich bin nicht erwacht. Der Wecker hat nicht geklingelt.
7. Wir durften nicht mehr lesen. Es ist schon dunkel geworden.

Bilden Sie mit den Worten in den Klammern Kausalsätze.

Beispiel: Warum bist du müde? (sehr viel arbeiten). Ich bin müde, weil ich sehr viel gearbeitet habe.

1. Warum hast du kein Geld mehr? (neue Schuhe kaufen).
2. Warum bist du nicht gekommen? (keine Zeit haben).
3. Warum hast du die Fenster aufgemacht? (schlechte Luft im Zimmer).
4. Warum bist du zum Schneider gegangen? (einen neuen Anzug haben wollen).
5. Warum haben Sie den Regenschirm mitgenommen? (regnen).
6. Warum ist der Direktor heute so lustig? (seine Firma ist belobt worden).
7. Warum haben Sie noch keine Wohnung? (alle Wohnungen sind besetzt).
8. Warum haben die Fußballspieler so viel Geld? (sie haben alle Spiele gewonnen).
9. Warum ist die Frau so traurig? (ihr Vater sterben).
10. Warum lernen Sie Deutsch? (in Berlin studieren wollen).

Verbinden Sie zwei Sätze mit der Konjunktion »denn« und »weil«. Beispiel: Unser Zimmer ist warm. Der Ofen heizt gut. Unser Zimmer ist warm, denn der Ofen heizt gut. Unser Zimmer ist warm, weil der Ofen gut heizt.

1. Der Lehrer erklärt den Schülern die Regel noch einmal. Sie haben ihn nicht verstanden.
2. Der Fahrer des Wagens beachtete die Verkehrszeichen nicht. Er war betrunken.
3. Mein Freund kommt heute nicht zum Unterricht. Er hat Besuch bekommen.
4. Deine Arbeit ist schlecht. Du hast die Wörter nicht gelernt.
5. Herr Müller hat keine Zeit. Er muss um 8<sup>h</sup> in seinem Büro sein.
6. Ich möchte ein Brot essen. Ich habe Hunger.
7. Der Kaufmann konnte seine Uhr nicht in seiner Tasche finden. Sie lag zu Haus in seinem Zimmer.
8. Janko schlief bald ein. Er war sehr müde.
9. Inge bekam von ihren Freundinnen Blumen und Schokolade. Sie hatte Geburtstag.
10. Frau Meier kann nicht in ihre Wohnung gehen. Sie hat den Schlüssel vergessen.
11. Ivan geht zu Fuss zur Universität. Er hat kein Fahrrad.
12. Der Radfahrer fuhr gegen einen Baum. Er wollte einem Lastwagen ausweichen.
13. Diesen Film habe ich zweimal gesehen. Er gefällt mir sehr gut.
14. Wir können leider dieses Zimmer nicht mieten. Es ist zu teuer.
15. Jetzt muss ich den Brief schliessen. Um 9<sup>h</sup> beginnt meine Vorlesung.
16. Er erkältet sich nicht. Er zieht sich immer warm an.
17. Der junge Mann war verdächtig. Er hielt sich in der Nähe des Autos auf.
18. Warum musst du jetzt gehen? Ich will pünktlich nach Haus kommen und mich nicht verspäten.

## Wörter — besede

fressen (a, e) — žreti

s Bindewort — veznik, konjunkcija

e Wortstellung — besedni red

besetzt — zaseden

r Vorort — predmestje

unangenehm — neprijeten

meistens — večinoma

r Gang — hodnik (tudi pri vlak)

r Fahrgast — potnik

sich ärgern — jeziti se

sich pudern — napudrati se

fliegen (o, o) — leteti

e Reisebewilligung — potno dovoljenje

erwachen — zbuditi se

r Wecker — budilka

es wird dunkel — temno

postaja

e Klammer — oklepaj

r Regenschirm — dežnik

pünktlich — točen

sich aufhalten — zadržati se

lustig — vesel

beloben — pohvaliti

gewinnen (a, o) — dobiti

heizen — kuriti

erklären — razložiti

beachten — paziti na kaj, upoštevati

s Verkehrszeichen — prometni znak

betrunken — pijan

r Geburtstag — rojstni dan

Hunger haben — lačen biti

zu Fuss — peš

r Radfahrer — kolesar

r Lastwagen — kamion

ausweichen (l, i) — izogniti se

mieten — vzeti v najem

sich erkälten — prehladiti se

verdächtig — sumljiv

sich verspäten — zakasniti



# Kako letujejo Gradisovci?

Ko že toliko govorimo in pišemo povsod v naših časopisih o delavskem turizmu, smo tudi pri nas hoteli poizvedeti, kako so naši delavci preživljali svoje dopuste. Takole so nam odgovarjali:

**ADOLF RUPNIK:** Dopust sem preživel bolj slabo, ostal sem namreč doma in delal pri gradnji. Imel sem tudi to nesrečo, da sem se poškodoval. Tak je bil torej moj dopust. Ker smo imeli doma zidarje, nismo šli nikamor, recimo na morje. Sem pa bil pred kakima dvema letoma na dopustu v Vodichah v Dalmaciji — prek Gradisa. Bilo je kar v redu. Letos mi je ostalo še nekaj dni, ki jih bom izkoristil tako kot sedaj — pomagal bom zidarjem.

**IGNAC ZAVRATNIK:** Letos sem odšel z družino na počitnice v Ankaran. Moram reči, da sem bil s stanovanjem in samo okolico v našem počitniškem domu zelo zadovoljen, ampak hrana — ta je pa zelo slaba, oziroma najbrž bi bila kar dobra, če bi bila skuhana. Večkrat smo dobili napol kuhane jedi in marsikdo je zbolel in dobil drisko. Upravnik doma se je sicer trudil, a sam seveda ni mogel pomagati. Tako sem pokvaril deset dni dopusta in skoraj bi lahko rekel, da je bilo škoda regresa, ki smo ga dali za take počitnice. Posebno so se mi smilili tisti, ki so imeli s seboj otroke in so jih morali zaradi slabe hrane voziti k zdravniku v Koper.

**MIRKO BALAZIČ:** V drugi polovici julija sem odšel z družino za deset dni v naš dom v Poreču. O tem dopustu lahko rečem le vse najljepše, saj smo se dobro odpočili, stanovanje nam je bilo tudi všeč, da ne govorimo o hrani. Res vse odlično.

**KATI BLATNIK:** Letos smo kupili weekend v Šmarjeških toplicah, zato je cel dopust preživela naša družina tam. Malo smo se kopali v toplicah, malo smo nabirali gobe, nasploh pa smo počivali. Posebno so bili zadovoljni otroci. Prejšnja leta smo hodili v Ankaran, pa mi je v Šmarjeških toplicah kar bolj všeč: vstaneš, kadar hočeš, ješ, kar hočeš in sploh si neodvisen, pa še večji mir smo imeli.

**JERNEJ FORTUNA:** Sklenili smo, da bomo letos preživeli dopust v Ankaranu. Ko smo tja prispeli, smo se zadovoljno nastanili v naših hišicah, saj so kar udobne in prijetne. Potem pa smo to zadovoljstvo kmalu izgubili, saj je bila hrana prav zanič. Saj ne rečem, upravnik je zelo dober in tudi postrežba ni slaba, samo hrana, ta je pa pod kritiko. Nekaj dni dopusta mi je še ostalo in jih bom najbrž namenil za obisk v Francijo.

**IVAN LAVŠE:** Osemnajst let sem v Gradisu in štirinajsto leto že odhajam v Ankaran na počitnice. Letos je bilo slabo, ker s hrano ni bilo vse v redu. Bila je slaba in tudi precej časa smo morali čakati na osamezne obroke jedi. Drugače pa smo se zabavali kot ponavadi: bali nali smo, včasih igrali odbojko in se nasploh pripravljali za SIG.

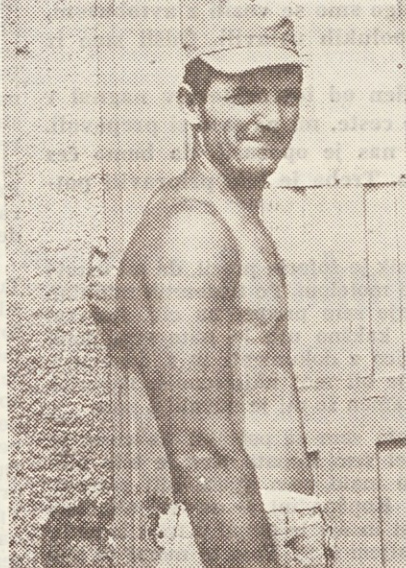
**DRAGOMIR ČERGIČ:** Ker sem doma iz Bosanske Gradiske, je razumljivo, da sem dopust preživel v Bosni. Privoščil sem si malo potepanja, saj sem šel malo v Banja Luko, Sarajevo, v Zenico itd. Imam avto in tako sem dopust kar dobro izkoristil. Zdi se mi, da so počitnice prehitro minile in ne bi imel nič proti, če bi trajale še kakšen dan.

**JOŽE RUTAR:** O mojem dopustu ni kaj dosti za praviti. Bil sem z družino v Ankaranu in kar dopadlo se nam je. Imeli smo dostj sonca in tudi ostalo nam je bilo všeč, le odnosi med osebjem, zaposlenim v domu, niso pravi in za nas goste ni prav nič prijetno, če moramo poslušati in gledati razne zdrahe. Letos bom šel mogoče še v Laško na zdravljenje in tako bo konec z mojimi letošnjimi počitnicami.

**BERNARDA SMRAJC:** V Poreču smo bili in bilo je prekrasno. Postrežba je odlična, stanovanje tudi v redu in upravnik prav tako. Morje je bilo zelo čisto. Dom ima lep vrt in ker imamo svojo tudi plažo, smo lahko res uživali mir. Večino sem počivala, nekateri pa so igrali namizni tenis in podobno. Počivanje sem izkoristila tudi za branje, saj je na dopustu za to največ časa. Res mi je bilo všeč in tudi mož je dejal, da mi Gradisovci sploh ne vemo, kaj imamo.



Ivan Lovše



Dragomir Čergič



Jože Rutar

## V borbi proti alkoholu

Začetek in razvoj alkoholizma od zmernega pivca do zasvojenega alkohola

Začetek in razvoj alkoholizma od zmernega pivca do zasvojenega alkohola.

Alkoholizem je dolgotrajna bolezen, ki se razvija 5, 10, 20 in več let. Začetni zmerni pivca (vsak alkoholik je bil najmanj zmerni pivca) prehodi več stopenj, preden propade zaradi alkoholizma.

Človek si v začetku (obdobje 6 mesecev do 10 let) lepša svoje vsakdanje stike, alkohol ga oamlja in prinaša sprostitev. Postopoma začne piti čedalje večje količine alkohola. Postopoma začne piti tudi več litrov pijače. Učinek alkohola pa je enak kot prej pri manjših količinah v začetnem obdobju.

Prehod v tako imenovan drugi štadij, ki traja 6 mesecev do pet let je naporen in poteka pri takem človeku v obliki pitja na skrivaj. Človek, ki začne biti razvajen se pričinja odmikati družbi in tudi leta se ga začenja izogibati. Dela si zaloge, ker se boji, da bo ostal brez svoje vsakodnevne potrebe. V tem obdobju je še kritičen do svojega pitja in se zaveda, da je njegovo pitje problematično. V tem času je tudi razdražljiv in jezen na vsakega, ki omenja njegovo pitje. V tem obdobju se pojavljajo tudi prve alkoholne amnezije. (po pitju se določeni čas ne spominja vseh dogodkov). Te amnezije so vse bolj pogoste in skrbi ga, ali je v tem obdobju storil kazniva dejanja ali kaj neumnega.

Tretje obdobje v razvoju alkoholne bolezni imenujemo kritična faza. Pride do izgube kontrole nad pitjem in nad zaužito količino alkohola. To pomeni, da v trenutku, ko zaužije prvi kozarec in ne more nhati s pitjem in nadaljuje dokler ni popolnoma pijan. Pogoste reakcije v tem obdobju pijanosti so agresivnost do svoje okolice s tem, da krivi svojo okolico za nastale težave. Največkrat so tarča takih napadov žena in otroci. V tem obdobju se večkrat odloči tudi za abstinenco, ki pa ne traja več kot nekaj dni do meseca in s tem sam sebi dokazuje, da je sposoben živeti tudi brez pijače. Tako abstinenco ali vzdržnost od pijače pa je slepilo, ki se ga poslužuje. Razumljivo pa je, da ljudem, ki še niso odvisni od alkohola, pač ni potrebno, da bi sami sebi dokazovali, da nimajo nekega problema s pijačo. V tem obdobju tudi vzorce pitja tako, da spremeni način pitja ali pijačo, ki jo je dosedaj užival. Zmotno pa je, da blaže alkoholne pijače ne morejo povzročiti kronične oblike alkoholizma. Taki vzorci pa se kmalu zopet sprevržejo v stalno uživanje dnevne doze pijače.

V tem obdobju je alkoholik, to ime že lahko uporabimo za takega človeka, v nevarnosti, da bo izgubil vse kar mu je blizu in kar mu je drago (družino, prijatelje, službo in lastno zdravje). Če ga ta ne spravi k razmišljanju in napoti v zdravstveno ustanovo, tak človek zapade še v hujšo obliko alkoholizma in s tem izgublja vse, družino, prijatelje in druge stvari, ki so za življenje potrebne. Če se to zgodi, zapade v zadnjo fazo alkoholizma.

Zadnja faza ali kronična faza alkoholizma je obdobje, v kateri je tak človek bolnik že popolnoma zasvojen. Do tega obdobja je še občasne alkoholne navade vzdrževal v obdobju prostega časa ali vsaj občasne, sedaj pa je stalno v alkoholiziranem stanju in se ne ozira več v obnašanje in dejanja. Večnevno popivanje, »krokanje« — »plavanje« se redno pojavlja, med enim in drugim so le kratke prekinitve, ki pa jih izpolnjuje z manjšimi dnevnimi količinami alkohola. Tako je v tej fazi vsak dan pijan — alkoholiziran. Tako prihaja alkoholik v položaj, ko ga celotna družba obsoja, le njegovi sopivci so mu prijatelji. Propadanje celotnega organizma se hitro nadaljuje, tak človek je podhranjen, pojavljajo se bolezni, ki so posledice take podhranjenosti, poleg tega pa še poškodbe. Njegova edina hrana v tem obdobju je alkohol, ki pa ne vsebuje potrebnih snovi za obnavljanje organizma. Vse običajne vrline, kot so čast in spoštovanje, ugled, ljubezen do žene, do staršev, do otrok, mu postanejo pojmi brez vsebine. Ne zanima se za ničesar. Kmasse ne zanima za svoj izgled in ga tudi ni sram, da je ob belem dnevu pijan. Prepripi in pretepi se vrste na dnevem redu in tudi očitki so mu kaj malo mar. Delo, ki ga je opravljal, ga ne zanima in pusti se vzdrževati od svojcev ter jim tudi vse odvzame. Ves njegov smoter je pridobivanje pijače.

Sposobnost mišljenja in sklepanja je okrnjena in možgani so že načeti. Tudi občasne prisilne abstinence mu ne pomagajo, da bi se normaliziral. Zaradi tega ne more spoznati svojega težkega položaja. Demenca lai pobeblenost je v tem času že izražena in po daljšem času pitja tudi ta ne izgine.

Zadnje obdobje privede tudi do zmanjšanja tolerance. Alkoholik je

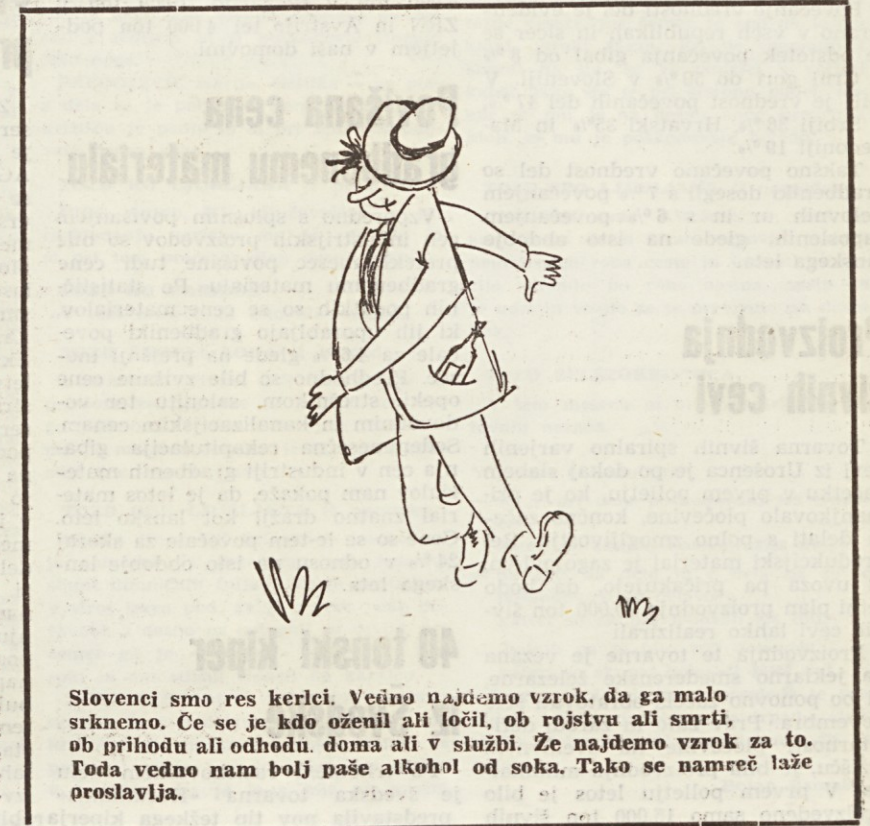
popolnoma pijan že od manjše količine pijače. Sedaj tudi nič ne gleda, kakšna je pijača, ki jo uživa, zadovolji se tudi z raznimi izdelki, ki imajo za osnovo alkohol, kot so razne vodice za britje ali kaj podobnega.

Pokažejo se okvare telesnih organov, ki ne morejo več predelovati tolikšnih količin alkohola. Na najhujšem udaru so jetra in prihaja do ciroze jeter, okvar možganov itd.

Opisani propad je mogoče ustaviti na katerikoli stopnji, seveda s pomočjo ustreznega zdravljenja in prevzgoje. Čimprej se začne zdraviti, tem manjše zdravstvene posledice bodo ostale po zdravljenju. Zdravljenje alkoholika poteka po metodi, ki se je izoblikovala na oddelku psihiatrične bolnice na Skofljici. Zelo pomembno za zdravljenje je resocializacija takega bolnika. Potrebno ga je ponovno vrniti v vsa družbena dogajanja in seveda mu je potrebno pokazati vse krivice, ki jih je prizadejal družini, prijateljem in sodelavcem v službi. To pa na tak način, da to spoznava pristno in ne samo površno, ker bo drugače zapadel v še hujšo obliko alkoholizma. Zdravljenje ni tako kot pri ostalih boleznih, da je bolnik po končanem zdravljenju popolnoma zdrav. Po zdravljenju v centru na Skofljici, mora držati abstinenco vse življenje, ker drugače v recidivu zapade v stanje, ki je bilo pred zdravljenjem.

Družba, ki obkroža takega bolnika pa mora spoznati in priznati alkoholika kot bolnika. Tako mišljenje morajo sprejeti vsi, ker se drugače bolnik ne more popolnoma vrniti v normalno življenje. Zaradi tega mora pri zdravljenju sodelovati tudi družina in sodelavci, ki mu odločilno pomagajo pri ponovni vključitvi v življenje.

Dominik Murn



Slovinci smo res kerlci. Večino najdemo vzrok, da ga malo srknemo. Če se je kdo oženil ali ločil, ob rojstvu ali smrti, ob prihodu ali odhodu, doma ali v službi. Ze najdemo vzrok za to. Toda vedno nam bolj paše alkohol od soka. Tako se namreč laže proslavlja.



# Prigode in nezgode našega popotnika

Po prijetnem štirinajst dnevnem bivanju v ČSSR smo se v soboto 29. VI. odpravili v domovino. Dolgo smo se vozili z avtobusom, ko smo se v motelu pri Voloških Koolukih ustavili. Odšli smo iz avtobusa k bifeju na limonado.

Ker se nam je mudilo, nas je eden od instruktorjev nagnal v avtobus. Avtobus je požiral kilometre ceste, mi pa smo si prepevali. Približali smo se Bratislavi in šofer nas je opozoril, da bomo čez nekaj časa prispeli na avstrijsko mejo. Treba je bilo pripraviti potne liste. Toda mojega ni bilo.

Preiskali smo, toda ni in ni ga bilo. Spoznal sem, da se moram vrniti. Vodilci so mi priporočali, da pojdem na konzulat, toda sam sem se odločil, da se z avtostopom vrnem do motela, ker sem bil prepričan, da sem ga pozabil na mizi pred bifejem, ko nas je instruktor nagnal v avtobus. Dali so mi nekaj konzerv soka in kos klobase za popotnico. Še danes se moram iskreno zahvaliti vsem prijateljem, ki so zame zbrali ves drobiž 75 kcs in okoli sto šilingov. Tokrat sta na srečo bila na meji dva naša delavca iz Zagreba. Bila sta na službeni poti v Varšavo. Vzela sta me v avto in z njima sem se peljal do Trenčína, ki je 250 km oddaljen od Bratislave. Lepo sem se jima zahvalil za veliko uslugo, ki sta mi jo storila. Tukaj se je začel moj najhujši kos poti. Moram sem priti 45 km iz Trenčína. Peš sem šel iz mesta in prišel sem na avtobusno postajo. Ker ni bilo avtobusa, sem se vrnil v Trenčín na kolodvor. Tam sem poiskal najbližjo postajo milice in skušal razložiti svojo situacijo, toda niso me hoteli poslušati. Vrnil sem se na avtobusno postajo in ob sedmih sem stopil na avtobus, ki je vozil v Nemševu, oddaljeno 10 km od Trenčína.

Bil sem že sedem ur na poti v Nemševu, ki je majhno mesto z železarno, sem izstopil in poskusil sem z avtostopom. Toda bilo je premalo prometa. Radovednim ljudem sem povedal, da moram priti do motela in bili so mi takoj pripravljeno pomagati. Fant mojih let me je peljal na policijsko postajo. Narednik Hošček je po teleprinterju poizvedel, ali je moj potni list v motelu. Čez nekaj časa so to potrdili. Ura je bila že 22 in moral sem nekje prespati. Narednik mi je pokazal prenočišče v nekem stanovanjskem bloku. Objubil mi je, da me bo prišel ob sedmih zbuditi in me peljal na avtobus. Zaspal sem kot ubit. Zjutraj sem se zbudil in počakal narednika.

Ko je prišel, mi je povedal, da avtobus ne vozi, ker je nedelja. Poskusil mi je ustaviti kak avto, vendar sploh ni bilo prometa. Nato je pripeljal avtobus (express) in na-

rednik je šoferja prosil, da mi ustavi pred motelom. Po tridesetih minutah vožnje sem prispel na cilj. Počakal sem kakšno uro in nato sem dobil torbico z dokumenti in z denarjem. To je bil moj najsrečnejši trenutek in kamen se mi je odvalil s srca.

Nato sem se postavil na cesto in pričel sem štopati. Ker je bilo prometa malo, sem moral biti potrpežljiv. Končno mi je ustavil nek avtomobilist in me je peljal v tri kilometre oddaljeni kraj. Tam bi moral še eno uro počakati na avtobus. Spet sem poskusil z avtostopom, ustavil mi je mlad fant z motorjem. Na motorju sem mu povedal, kam potujem in peljal me je na železniško postajo. Do odhoda vlaka je manjkalo še pol ure. Povabil me je v hotel na pivo. Predstavil se mi je Piše se Vladimir Šimonik. Kupil mi je karto za vlak do Trenčinske Kaple in dal mi je še deset kron. Nikoli ga ne bom pozabil in zdaj si dopisujeva.

Ko sem v Trenčinski Kapli izstopil iz vlaka, je bilo pol dne. Takoj sem s preostalim drobižem, bilo ga

je za polno pest, plačal karto do Bratislave. Vlak je hitro brzel skozi prostrana žitna polja in v dobrih treh urah sem bil v Bratislavi. S tramvajem sem se peljal do Donave, nato pa sem šel peš prek novega mostu, ki se v obliki loka razteza čez reko. Nadaljeval sem pot proti meji in čez dve uri sem se približal meji. Pred carino so me trikrat kontrolirali. Na meji pa so hoteli še carinsko deklaracijo.

Končno so me spustili v Avstrijo. Tudi avstrijskemu cariniku sem se zdel sumljiv in mi je pregledal potovalko. Toda, ker ničesar ni našel, me je pustil naprej. Prepešal sem še deset kilometrov od meje. Tu sem spet ustavil nek avto in šofer me je peljal pet kilometrov daleč v Hainberg. Tukaj sem stopil na vlak za Dunaj. Po dveh urah vožnje sem prispel na neko železniško postajo. Vprašal sem nekega človeka, kako naj pridem na inžni kolodvor, ker sem vedel, da od tam vozijo vlaki v Jugoslavijo. Ugotovil sem, da imam še dve uri in pol časa do odhoda. V tem času sem si ogledal še Bellevedere, ki stoji blizu postaje.

Po tridesetih urah sem postal lačen. Poskusil sem malico, toda od utrujenosti nisem mogel jesti. Ob pol enajstih zvečer se je vlak premaknil s postaje Spal sem ves čas do Jugoslavije. Ob štirih zjutraj sem prispel v Maribor. Še pol ure peš do doma in bil sem srečen. Tako se je srečno končala kljub vsem težavam, moja avanturica.

Maks Kobal



Skoraj bi se vrnil do nove Ostrave

## Novice iz gradbeništva

### Povečana gradbena proizvodnja

Znatno oživljena gradbena dejavnost, ki je bila evidentirana že v začetku leta se kaže tudi po polletnih rezultatih. Po podatkih Zveznega zavoda za statistiko je izvršeno za kar 37% več kot v istem obdobju lanskega leta.

Povečanje vrednosti del je evidentirano v vseh republikah in sicer se je odstotek povečanja gibal od 8% v Črni gori do 50% v Sloveniji. V BiH je vrednost povečanih del 47%, v Srbiji 36%, Hrvatski 35% in Makedoniji 19%.

Takšno povečano vrednost del so gradbeniki dosegli s 7% povečanjem delovnih ur in s 6% povečanjem zaposlenih, glede na isto obdobje lanskega leta.

### Proizvodnja šivnih cevi

Tovarna šivnih spiralno varjenih cevi iz Urošenca je po dokaj slabem začetku v prvem polletju, ki je prizanjkovalo pločevine, končno začela delati s polno zmogljivostjo. Reprodukcijski material je zagotovljen, iz uvoza pa pričakujejo, da bodo letni plan proizvodnje 40.000 ton šivnih cevi lahko realizirali.

Proizvodnja te tovarne je vezana na jeklaro smederenske železarne, ki bo ponovno začela obratovati šele novembra. Prav zato in zaradi deficitarnosti pločevine na svetovnem tržišču, je bila proizvodnja minimalna. V prvem polletju letos je bilo proizvedeno samo 15.000 ton šivnih

cevi. Z zagotovitvijo 16.500 ton pločevine iz Sovjetske zveze, 6000 ton iz Češke, 3.000 ton iz ZRN in 5.000 ton iz Japonske je reprodukcijski material zagotovljen tudi za prvo tromesečje v prihodnjem letu.

Tovarna trenutno izdeluje šivne spiralne cevi premera 820, 630, 530, 508, 426 in 419 mm. Celotna letošnja proizvodnja je že prodana. Po pogodbenih obveznostih bodo izvozili 30.270 ton šivnih cevi v SZ, 6.000 ton v Bolgarijo, 1.000 ton v ZRN in Avstrijo ter 4.000 ton podjetjem v naši domovini.

### Povišana cena gradbenemu materialu

Vzporedno s splošnim povišanjem cen industrijskih proizvodov so bile pretekli mesec povišane tudi cene gradbenemu materialu. Po statističnih podatkih so se cene materialov, ki jih uporabljajo gradbeniki povečale za 4,6% glede na prejšnji tvečec. Predhodno so bile zvišane cene opeki, strešnikom, salonitu ter vodovodnim in kanalizacijskim cenam. Sedemmesečna rekapitulacija gibanja cen v industriji gradbenih materialov nam pokaže, da je letos material znatno dražji kot lansko leto. Cene so se le-tem povečale za skoraj 24% v odnosu na isto obdobje lanskega leta.

### 40 tonski kiper iz Švedske

Po triletnem raziskovalnem delu je švedska tovarna »Kockmums« predstavila nov tip težkega kiperja

z nosilnostjo 40 ton. Novi kiper imenovan »Kockmums 445« ima vgrajeno kabino za 2 osebi in je namenjen predvsem gradbeništvu in rudarstvu pri večjih izkopih. Po planu naj bi letos izdelali 24 teh vozil za švedska podjetja, medtem ko računajo, da bi jih v prihodnjem letu že nekaj izvozili.

### Uporaba laserja pri kopanju kanalov

Zahodnonemška firma »AGL Laser Handel Gaublt« iz Frankfurt je predstavila tržišču gradbeni laser AGL. Ta nova naprava omogoča, da se konvencionalno kopanje kanalov vrši s pomočjo nove tehnike, pri čemer se prihrani na času in denarju. Močan svetlobni snop, ki ga oddaja laserska naprava omogoča, da daje smer z višino s točnostjo 0,005%. Laserski žarek s pomočjo katerega se fiksira smer preko posebne merne letve je povezan z nivelmanskim instrumentom. Glede na to, da se laserska naprava lahko namesti tudi pod zemljo, se lahko istočasno dela na površini in nivelmanom s pomočjo katerega se laserski žarek usnieri v isto smer. Z uporabo tega instrumenta odpadejo zastoji pri obsežnih delih na meritvah in določanju smeri. Laserska naprava AGL se lahko namesti povsod tako v visečem stanju na merni letvi ali na posebnem podstavku. Upravljanje s to precizno napravo je izredno preprosto. Turbulence, ki nastajajo zaradi velikih temperaturnih sprememb ne predstavljajo nobenih težav, ker se le- te lahko odklonijo z ventilatorjem. Kot izvor električnega toka se lahko uporabljajo 12 V avtomobilski akumulator.

## Krvava šola

Na gradbišču je ubilo delavca. Na delavca je padel gradbeni element. Tako nekako je bilo obvestilo v dnevnem časopisu. Seveda v skopem obvestilu je bilo omenjeno tudi podjetje.

Za žrtev je hotela usoda, če lahko tako rečemo, mlajšega delavca, očeta dveh nepreskrbljenih otrok. Prišel je iz ene izmed naših republik, da bi mogoče malo več zaslužil kot doma za preživljanje svoje družine. Kakšni so bili njegovi življenjski cilji, se ne ve, toda imel jih je, zato je prišel k nam, v naš kolektiv. Njegove življenjske cilje, želje in mlado življenje je v trenutku prekinila z ibitolom premazana siporeks plošča, ki je zdrknila iz posebne naprave, obešene na žerjavu. Poslednji utripi srca so potisnili kri nekontrolirano skozi odprtine — rane, na zemljo gradbišča.

Najbližji sodelavci in ostali očividci so onemeli, žerjav se je ustavil. Ohromelo je gradbišče, padla je mora na vsakega posameznika. Marsikateremu se je zbudila misel kako in zakaj je nastala nesreča. Nekatere so še dodatno oblegale misli, kdaj pride za tak primer posebna komisija, kaj bo ugotovljeno, kdo bo imel breme na vesti za smrt delavca, pod katerim se je že strjala kri.

Ekipa ljudi je opravila svoje delo, gradbišče je ponovno zaživelo, samo ne v takem vzdušju, kot je bilo pred nesrečo.

Mentalno je več ali manj vsak ugotovil vzrok nesreče, prej pa so bili na gradbišču samo slepci.

Delavca — očeta ni več. Na njegovo delovno mesto je stopil drugi. Zamenjal ga je na delovnem mestu, ni pa ga zamenjal pri družini. Žena in otroci bodo v zameno dobili nekaj denarja, ki pa nikoli ne odtehta vrednosti moža — očeta.

Kdo bo naslednji in zakaj?

Lušn.

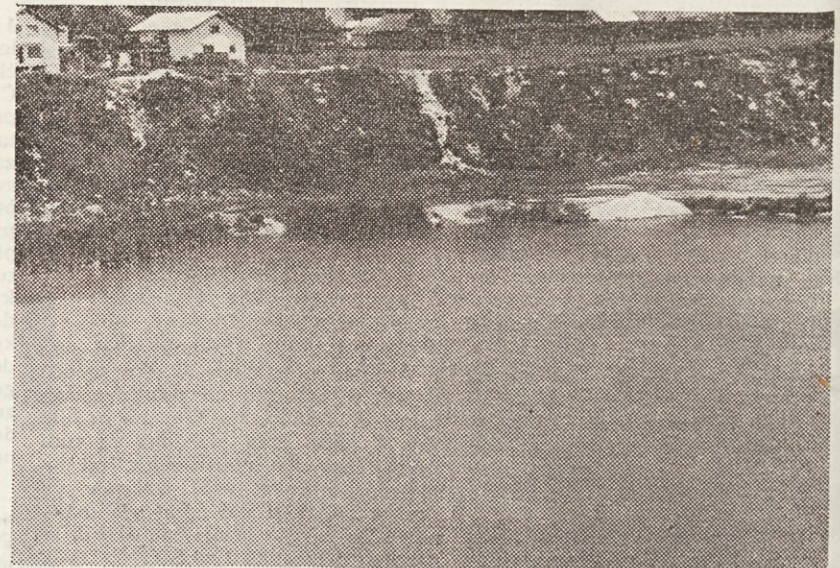
## Ustanovili so ribiško družino

Velikokrat je bilo že slišati o skrbni za rekreacijo delavcev pa razen gradnje počitniških domov in mogoče ponekod še ustanavljanja TRIM cem pač preostane, da se sami znajskupin, ni bilo videti veliko. Delavdejo. Nekateri se, saj lahko veliko naših gradincev najdemo v njihovem prostem času pri honorarnem delu ali domače rečeno »fušanju«. Danes ne bomo govorili o teh, temveč o prijetni novosti, ki nam bo pokazala, kako preživljajo prosti čas delavci na Pobrežju v Mariboru.

Vsi vemo, da je tam poleg naših obratov tudi velika gramoznica, v kateri sta nastali dve jezerci. Obe imata lepo vodo, zato so na deduhni Mariborčani prišli na misel, da bi gojili ribe v njih. Lani je bilo v zarod vloženi 600.000 starih dinarjev in rezultat v letošnjem letu je že lep, saj je v obeh kar precej rib. Prvega maja letos so na Pobrežju ustanovili ribiško družino, ki šteje

40 članov, seveda le naših gradisovcev. Če torej v soboto ali nedeljo želite videti kaj zanimivega, pojdite na Pobrežje in videli boste okoli jezera polno vnetih možakarjev, ki namakajo trnje v vodo. Prijetno je tam, samo nikar ne vprašajte teh ribičev, kolikšne ribe so ujeli, saj vam bodo njihove roke premajhne za dolžino Zagotavljajo tudi, da lahko izbirajo med krapom, postrvijo, klenom za ščuko pa si niso edini ali je ali ni v jezercu.

Ribiško družino vodi Bruno Benje, višji gradbeni tehnik. Mislim, da bi iznajdljivost, ki so jo pokazali Mariborčani, morali pohvaliti, saj so za razmeroma malo denarja pridobili prijeten kotiček, kjer lahko preživijo soboto in nedeljo, tisti pa, ki imajo kaj sreče pri ribolovu, lahko prijetno združijo s koristnim, saj jim namesto govedine ob nedeljah krasi mizo lepa riba.



To je »veliko jezero« Mariborskih ribičev

Za vzdrževanje niso potrebne nobene posebne mere. Instrument je dobro zaščiten tudi proti udarcem, tako da se ne more poškodovati.

mu ni potrebno na slabo nosilna tla ob robovih, kar omogoča bolj varno delo.

### Hidravlična vrtljiva globinska žlica »Poclain« za bagre

Zahodnonemška firma »Deutsche Poclain Grubtt« že skoraj deset let izdeluje gibljivo globinsko žlico za bagre iz serije F, T in L, ki omogoča delo levo in desno od centralne osi bagra. Iz voznikove kabine lahko bagerist dela z žlico poleg kolesa ali gosenice, vzdolž zidov ograj in rovov kot tudi drugih objektov, ki omogočajo izkop.

V tovarni pa so sedaj skonstruirali novo opremo, s katero lahko dela 2,40 m od centralne osi bagra, med kolesi oz. gosenico in žlico ostaja prostor širine 1,5 m. Ta oprema bo v veliko pomoč pri izvajanju del v mestnih področjih in sicer pri izkopu rovov za polaganje kablov, priključkov za gradbe kot tudi pri polaganju cevovodov in kanalizacije. Prednost bagra s tako žlico je v tem, da

- Največji vrtljni stroj
- za tunele na svetu

Znana tovarna »Montabert S. A.« je izdelala največji stroj za vrtanje tunelov; prva dva stroja že delata na izdelavi tunela Zelisberg. Vrtljni stroj je opremljen z 10 m dolgimi ročicami, dvema komandnima mostoma in je po obliki podoben dumperju tipa Euklid R 50. Sam sveder je težak 65 t medtem ko je teža celotne kompozicije 95 t.

V delovnem položaju je stroj dolg 17 m visok 7 m in širok 5 m. S pomočjo 7 vrtljivih krakov je zmožen obdelati površino 110 m v eni delovni fazi. Vrtljivo os vsake ročice poganja hidravlični motor, ki ima tudi zavoro. Tak način pogona omogoča maksimalno delovno hitrost in onemogoča zagozditev vrtljnega stroja med delom. Poleg ležajev na vrtljivih krakih, ki so obremenjeni s 5.000 mkg ima celotna naprava več kot 50 Timken — konusnih valjčnih ležajev. Stroj s hidravličnim pogonom ima več kot 360 KM.

Vrtljno kladivo katerega hitrost vrtanja je 1 m/min za kar potrebuje le 40 KM je opremljen z rezilom premera 51 mm.



# Veselo presenečena ob zmagi

Prvič smo našo Tončko Zupančič videli na strelišču na Gradisovih športnih igrah lani. Že takoj ob nastopu smo videli, da je gre streljanje dobro od rok in takrat je tudi osvojila prvo mesto. Potem so sledile športne igre gradbincev in v močni konkurenci je osvojila sedmo mesto. Bil je to lep uspeh, saj je bilo to vendar šele prvo drugo tekmovalje.



Tončka Zupančič

Kako si pravzaprav začela vaditi streljanje?

Saj nisem nič kaj dosti vadila. Rekli so pač, naj poskusim in tako je bil moj prvi poskus pri naših igrah kar uspešen. Potem je prišel SIG 73 in tamkajšnj; uspeh me je vzpodbudil, da sem začela bolj misliti na ta šport.

Kako se pripravljáš? Ali si članica katerega strelskega kluba? Vpisali so me v strelski klub Gradis-Kovinar.

Ali si v tem letu od lanskih iger do sedaj še kje drugje tekmovala? Sodelovala sem na tekmovanju pri nas v Mariboru in se tudi v moški konkurenci dobro uvrstila. Tu v Ljubljani streljam za občino Moste. Na Dan žena sem bila na enem takem tekmovanju prva.

Ali si letos pričakovala tako uvrstitev? Ne, prvega mesta pa res nisem pričakovala, zato sem bila zelo vesela, ko sem izvedela za to. Najbrž pa sem to dosegla zaradi popolne sproščenosti, saj nisem imela pred seboj tako visoke želje in sem pač streljala brez vsakršnih pretenzij na prvo mesto. Tako mi je bila roka mirna in zadelki so bili dobri.

Kaj pa boš sedaj ukrenila? Boš več vadila? Rada bi se vpisala v kakšen večji strelski klub, recimo v Olimpijo, kjer bi imela vse pogoje za treninge. Tam bi potem začela tudi redno večkrat na teden vaditi. Prav gotovo bi si s tem še izboljšala rezultate.



Jernej Jeršan

## Nastopili smo pripravljeno

Vodja naših ekip na športnih igrah gradbincev je o uvrstitvi in samih igrah dejal naslednje:

»Vsako leto je več udeležencev na teh igrah in tudi kvaliteta raste. Naša ekipa je letos nastopila najbolj pripravljeno in organizirano, zato smo tudi pričakovali visoko uvrstitev, celo prvo mesto. Moram reči, da so prijetno presenetili nogometaši in ekipa kegljačev, kar gre v veščini meri zahvaliti vodjem panog tovarišu Janžekoviču in Tarmanu. Da bomo naslednja leta zasedali še boljše mesta in s še večjo kvaliteto ter da bo aktivnost naših športnikov celoletna, bomo uvedli v našem podjetju športna tekmovanja po panogah, rezultati teh pa bodo pokazali posameznike, ki nas bodo zastopali na SIG. Prizadevali si bomo tudi pomladiti ekipe, ker so danes sestavljene predvsem iz starejših (po starosti!).

Glede na to, da smo drugo leto organizatorji, se zavedamo, da bo to delo zahtevalo ogromno angažiranost. Letos so bile igre organizirane brez napak, zadoščeno je bilo tako pravilniku kot nastopajočim v vse pa je bilo vnesenega tudi precej prisotnosti in svojstvenosti. Glede na kadre, ki jih imamo v Gradisu, in tradicijo v športnih prireditvah, vem, da smo sposobni igre organizirati s še večjo masovnostjo in upajmo, vsaj tako kvaliteto. Vse to bo potrebno, z ozirom na dve obletnici, ki ju bomo praznovali drugo leto: 25-letnica SIG in 30-letnica Gradisa.

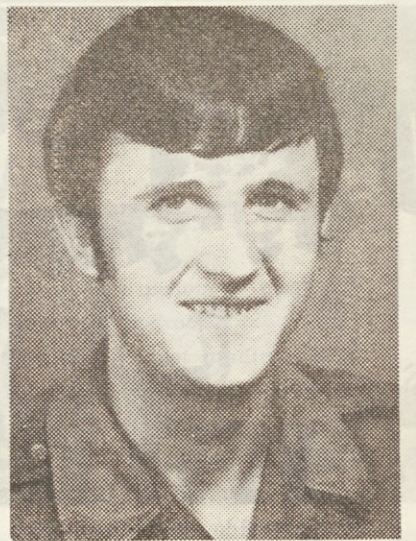
## Vojak nam piše

Javljam se iz Kolašina, kjer služim vojaški rok Rad bi, da bi preko časopisa Gradisov vestnik lahko pozdravil vse tovariše, s katerim sem delal prej v podjetju, pozdravljam pa tudi ves kolektiv Gradisa v Celju.

Prosim tudi, da mi časopis Gradisov vestnik pošiljate redno, saj ga že od aprila nisem dobil, čeprav ga zelo rad berem.

Upam, da bo teh 170 dni, ki jih moram še prebiti tu, čimprej minilo in se bom lahko kmalu vrnil nazaj v kolektiv.

Tovariški pozdrav  
Sead Sabanović  
V. P. 3476  
81210 KOLAŠIN  
Črna gora



Sead Sabanović

## Humoreska Strokovnjak

Minuli teden je bil za mene katastrofalen. Začelo se je v nedeljo, ko sem najprej ugotovil, da mi je prenehala delati hladilnik in da mi veliki bojler sploh ne greje vode. Naslednji dan je med pranjem odpovedal pralni stroj, med britjem z brivskim aparatom pa mi je le-ta skoraj zgorel v roki. Za konec, da bi bila nesreča še večja, se mi je pokvaril še televizor; ni bilo slike niti tona.

— Ne vem kaj naj naredim! — sem potožil prijatelju Luki. — Ne gre samo za eno okvaro, cel kup jih je. Kar strah me je, ko pomislim, koliko me bo vse to stalo.

V mislih sem istočasno našteval vse potrebne servise, mojstre in njihove dnevnice, pa ceno materiala. Slabo bo, sem zaključil sam pri sebi.

Čeprav sem videl vse črno, v končni fazi ni izpadlo tako slabo. Medtem sem namreč srečal starega čelškega prijatelja, mojstra, strokovnjaka.

— Veš — mi reče zaupno — nimam tovarne, delam samo tako za prijatelje!

Se isti dan popoldne je prišel s polno torbo orodja. Začel je popravljati, vleči, tolči, vrtati in popravljal. Zaračunal je malo in odšel.

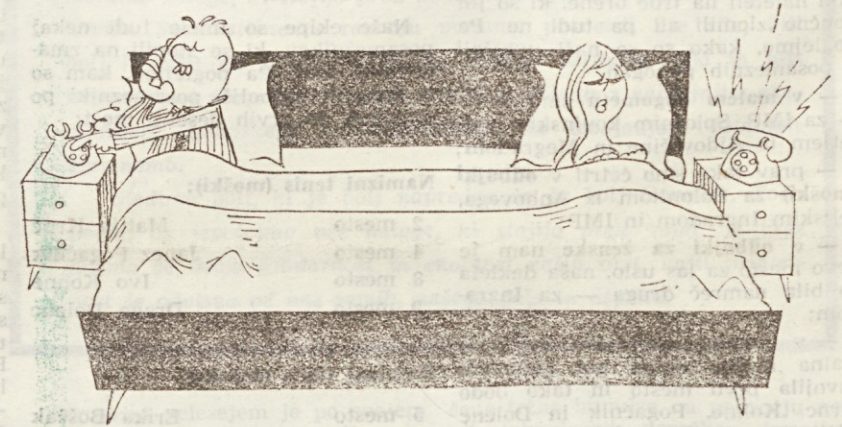
— Vse je v redu! Naj te ne skrbi! — mi reče ob odhodu.

Brž ko sem Luki vse to povedal, se prime za glavo.

— Kaj? Njega si vzeti?! Pa ti si neumen: saj on je... popolni amater, laik, začetnik! Nima pojma o tehniki, vse bolj pokvari kot popravi. Mnogi so se že »opekli«, pa so potem morali klicati mojstre iz servisa!

Obil me je znoj. Nisem se upal ničesar vključiti. Bal sem se namreč, da na oknu pralnega stroja ne zagledam televizijske slike, da mi televizor ne začne delati kocke ledu, da se bom moral z bojlerjem obriti in da mi hladilnik ne bo začel greti vode.

Informator



Brez besed



Tudi na SIG je bilo ob zaključku veselo

# Nezgode nas opozarjajo

V mesecu juniju 1974 se je pri delu poškodovalo 36 delavcev, na poti na delo in z dela pa sta se poškodovala 2 delavca.

V tem mesecu se je poškodoval vsak 174. delavec, kateri pa je povprečno болоval 18 dni. V tem času je bilo izgubljenih 6.982 dni (poškodbe in bolezn) ali 8,29 % od izvršenih delovnih ur.

**TOZD CELJE (4 nezgode)**  
BABIC Nedeljko, PK železokrivec — pri vezanju armature za temelj je stopil na desko iz katere je hotel zebelj in se vbodel v stopalo desne noge.

IMAMOVIC Asim, NK delavec — pri vzpenjanju po lestvi, mu je lestev spodrsnela, zaradi tega je padel z višine 1,20 m in se udaril na desno stran prsnega koša.

KRUSIC Bojan, šofer osebnega avta — pri izhodu iz uprave je po nesreči udaril po šipi in jo razbil. Pri tem si je poškodoval zapestje desne roke.

MESIĆ Fuad, NK delavec — pri razopazevanju vertikalne vezi zidu, je najprej snel spodnje patente za vezanje opažev in nato stopil na vez, da odstrani zgornje. Pri tem je vez odstopila in je padel 2,5 m globoko. Pri padcu se je odrgnil po prsnem košu.

**TOZD JESENICE (6 nezgod)**  
KOVACEVIC Milan, PU zidar — imenovani je vijalci spojke cevnege odra. V nekem trenutku je ključ posevno nastavljal na matico, tako da je pod pritiskom ob vijačenju zdrsnil z matice in ga udaril na rob in pod levo oko.

ZABELAJ Eshaban, PK zidar — imenovani je krpal strojni omet na delovnem podu iz stolic. Pri tem je nerodno stopil na rob, tako da je padel in si zvil levo nogo.

MORINA Shaban, NK delavec — pri zlaganju in čiščenju plohov si je ob čiščenju odrgnil dlan leve roke.

ZEKAN Sadik, PK miner — ko je imenovani izsekaval beton, so se očala zaprašila. Pogledal je koliko ima še za izsekati, pri tem je nerodno pritisnil na stikalo kladiva in pri tem mu je priletel prah v oči.

MAHMULJIN Sefik, PU zidar — pri izsekavanju betona mu je drobec betona priletel v desno oko in mu ga poškodoval.

PAHOR Aleksander, KV zidar — pri dobljenju z ročnim izbijanjem mu je priletel kos keramike v zgornjo ustnico in mu jo prebil.

**TOZD KOPER (1 nezgoda)**  
GOVEDARICA Spasije, PK tesar — pri izseku zidu mu je spodrsnilo in je padel z delovnega odra na tla.

**TOZD LJUBLJANA (6 nezgod)**  
CULIBRK Mihajlo, NK delavec — pri prevozu smeti z japajnerjem v zgradbi je z ročajem udaril ob betonski zid in si pri tem odrgnil desno roko.

HHSKIC Said, KV tesar — imenovani se je pri izbijanju vijakov iz opažne stene udaril s kladivom v desno roko in si poškodoval sredinec in prstane.

MATJEVIC Miro, NK delavec — pri demontaži opaža in odstranjevanju opažnih ključavnic se je utrgal drobec železa in mu padel v desno oko.

MERDANOVIC EMIL, KV tesar — pri razporejanju opažnih jeklenih nosilcev za bet. ploščo je eden od nosilcev zdrsnil iz ležišča ravno v trenutku, ko se je imenovani nahajal izpod njega in mu tako padel na glavo.

SENEKOVIĆ Janez, VK zidar — ko je šel po posevnem dohodu na višjo etažo, se mu je na prečki, ki je prbita na rampi, zvrnila noga. Pri tem je prišlo do izvina v gležnju desne noge.

SKAPAR Ernest, KV strojnik — opravljal je delo v prvem nadstropju na terasi v neposredni bližini pa je dvignil

sodelavce v višjo etažo navezan les. Pri tem je manjši komad zdrsnil, se odbil in priletel v hrbet imenovanemu.

**TOZD LJUBLJANA-OKOLICA (3 nezgode)**  
OMEROVIC Sead, zidarski vajence — imenovani je opravljal zidarska dela na odru. Ko je stopil z njega na tla, je tako nerodno stopil na levo nogo, da si je poškodoval gleženj.

KADIRIC Alija, NK delavec — pri dobljenju betona mu je pričela zatekati roka, tako da je moral poiskati zdravniško pomoč.

SEHIĆ Asim, PK tesar — na poti v službo je padel s kolesa in si poškodoval koleno.

**TOZD MARIBOR (4 nezgode)**  
MUHIC Janez, KV tesar — pri opaženju sten v kleti je spodrsnila opažna plošča. pri zamahu je imenovani udaril z roko po žici za vezanje opaža, ter si poškodoval prst na levi roki.

MEZMARJAN JANKO, PK tesar — pri odstranjevanju lesene grede se je greda zasukala v nepredvideno stran ter mu poškodovala kazalec na desni roki.

KOLAR Josip, PK delavec — imenovani je razopazeval betonske stene in navezoval opaže za prenos k žerjavom. Stal je na zgornjem vodilu opaža. Žerjavist je na znak drugega tesarja pritegnil vrvi, zato se je imenovani prestrašil in odskočil. Skočil je na odložene kline za opaže, ter si poškodoval stopalo na desni nogi.

LAPTOŠ Jože, KV strojnik — ko je hotel med obratovanjem očistiti transportni trak, mu je potegnili roko med trak in valj ter mu poškodovalo sredinec na desni roki.

**TOZD RAVNE (1 nezgoda)**  
JURANOVIC Ivo, NK delavec — pri nošenju malte je tako nerodno stopil, da si je poškodoval gleženj desne noge.

**TOZD NIZKE GRADNJE (4 nezgode)**  
MORI Ivan, KV tesar — pri hoji skuzi delavnice mu je od brusilnega stroja priletel opček v desno oko.

KRIZMAN Milka, KV delavka — ko je opravljala svoje delo sobarice v delavskem naselju, je pri izhodu iz barake nenadoma izgubila zavest in padla po stopnicah ter si pri tem zlomila levo roko v zapestju.

MICIC Milorad, NK delavec — pri čiščenju delovnega mesta je stopil na desko z žebrom in si poškodoval stopalo leve noge.

PREDOJEVIC Marija, čistilka — na poti z dela se je peljala s poni kolesom, na križišču je padla in si pri tem poškodovala desno roko.

**TOZD KO LJUBLJANA (1 nezgoda)**  
PIRC Anton, KV ključavničar — pri razkladanju vozička mu je zdrsnilo in si pri tem prerezal dlan desne roke.

**TOZD KO MARIBOR**  
V tem mesecu ni bilo nič nezgod.

**TOZD SKOFJA LOKA (1 nezgoda)**  
LUKANCIC Vinko, NK delavec — iz prostora za odpadke je pobiral les, ter ga podeloval s sekirno strojem. Nenadoma pa mu je sodelavka iz žagalnice spustila kos lesa na glavo.

**TOZD OGP LJUBLJANA (4 nezgode)**  
KLICA Huso, NK delavec — imenovani je pomagal KV betonjerju pri izdelavi shunt dimničnih tuljav. Ko je postavil v stroj lesen pod, ga je z levo roko poravnal, z desno pa potegnil za vzvod, pri čemer ga je »stempel« udaril po levi roki in mu stisnil členek na kazalcu.

ALTBAYER Anton, KV mizar — imenovani je s sodelavcem prirezoval na krožni žagi »bosanko« ploščo. Mimo je pripeljal viličar, ki je zadel rob plošče v trenutku, ko je le-ta bila na krožni

žagi in sicer tako, da je ta plošča imenovanemu poškodovala levo zapestje.

FILIPOVIC ATA, NK betonier — imenovani je sodeloval pri nakladanju betonskih zidakov na kamion. Ko je viličar naložil zadnje zidake na zadnjo stran kamiona je padel imenovanemu zidak z višine 1,50 m na desno stopalo in mu poškodoval mezinec.

ILIC Lazar, PK betonier — imenovani je varil železne kotnike na strop montažne garaže, pri čemer je stal na leseni klopi, visoki 90 cm. Ko je nameraval stopiti na tla, se je zapletel v varilni kabel, tako da je pri sestopu padel, narkar se mu je na desno nogo prevrnila klop, ki mu je poškodovala koleno.

**TOZD SPO LJUBLJANA (1 nezgoda)**  
CIGLARIC Ivan, KV šofer — vozil je kamion po desni strani cestišča. Zaradi neutrnjenega roba ceste in hitrosti je vozilo zdrsnilo po robu nasipa, nasip se je udri in vozilo se je prevrnilo na desni bok.

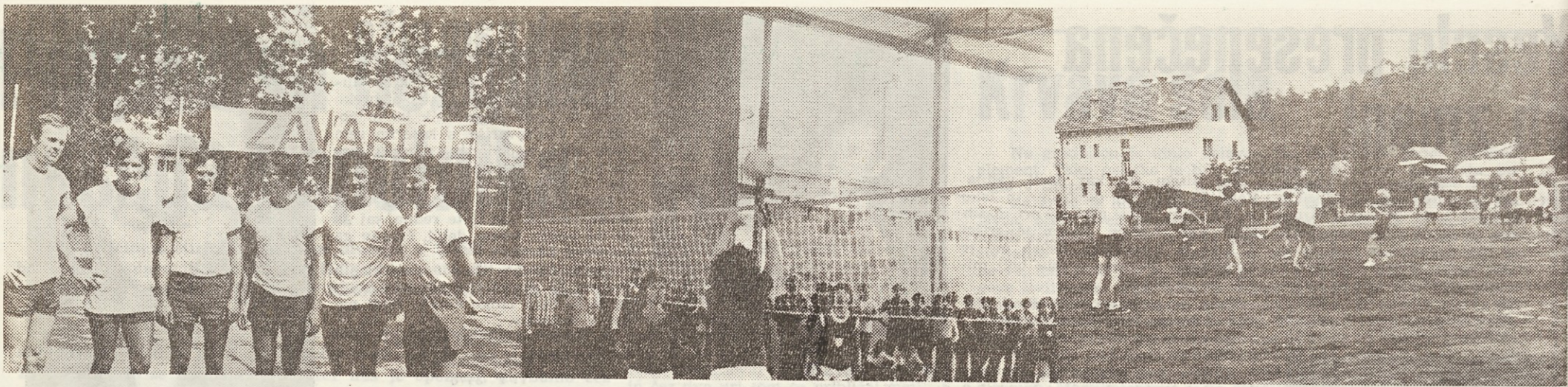
**TOZD ZELEZOKRIVNICA**  
V tem mesecu ni bilo zabeleženih delovnih nezgod.

V prvem polletju 1974:  
— se je pri delu poškodovalo 265 delavcev, kateri so skupaj болоvali 3736 dni,  
— na poti na delo in z dela pa se je poškodovalo 12 delavcev,  
kateri so skupaj болоvali 870 dni,  
— bolnih pa je bilo 3779 delavcev, kateri so skupaj болоvali 36400 dni.

Iz gornjega polletnega pregleda je razvidno, kakšen je obseg na izpadu učinkovitih delovnih dni zaradi poškodb in boleznin.

Bojan Bambič





Ekipe odbojkašev, ki tudi tokrat ni razočarala kljub 4. mestu — Tudi dekleta so bila uspešna z osvojitvijo drugega mesta — Nogometaši so nas prijetno presenetili z osvajanjem 4. mesta

## XXIV. poletne športne igre gradbenih delavcev Slovenije

# Osvojili smo drugo mesto

Sportni dnevi gradbincev so minili in dobili smo zmagovalca za leto 1974. Moramo priznati, da smo to prvo mesto pričakovali in želeli mi Gradisovci. Po uvrščanju skoraj v vsaki panogi na najvišja mesta smo že videli prekrasen pokal spet v naših rokah in že smo si predstavljali, kako si bomo naslednje leto prizadevali osvojiti ga in obdržati v trajni lasti. V športu pa se ne da kaj dosti z vso gotovostjo predvidevati, kar smo videli tudi na koncu iger: prvo mesto se nam je izmuznilo in prišli smo «le» do drugega mesta.

Kljub raznim žetjam pa moramo priznati, da smo lanko na tako visoko mesto samo ponosni. saj pravzaprav ni enostavno med 66 prisotnimi gradbenimi podjetji toliko časa zmagovali, da se pripojijo do drugega najvišjega mesta, še posebno, če vzamemo v obzir, da je veliko podjetij letos sodelovalo v vseh panogah. Marsikje so naše ekipe in posamezniki naleteli na trde orehe, ki so jih končno zlomili ali pa tudi ne. Pa poglejmo, kako so se naši uvrščali v posameznih panogah:

— v malem nogometu smo četrti — za IMP, Splošnim kovinskim podjetjem iz Ajdovščine in Megradom;

— prav tako smo četrti v odbojki (moški) za Salonitom iz Anhovoga, celjskim Ingradom in IMP;

— v odbojki za ženske nam je prvo mesto za las ušlo, naša dekleta so bila namreč druga — za Ingradom;

— v namiznem tenisu je naša stalna moška ekipa kot ponavadi osvojila prvo mesto in tako bodo Krnc, Kohne, Pogačnik in Dolenc odšli na zvezne gradbinske igre v Hercegnovi;

— ženske so v namiznem tenisu osvojile drugo mesto;

— za 20 kegljev so naši kegljači zaostali za Stavbenikom iz Kopra (2716) in osvojili z 2696 keglji drugo mesto;

— s 1459 keglji so naše kegljačice pristale na 4. mestu;

— ko je streljala naša moška ekipa, smo že vedeli, da se bodo visoko uvrstili in upali smo, da bodo prvi. Pa so res bili, vendar so s 796 krogi le za en sam krog ormaljali mariborskega Stavbarja (795);

— nad našimi balinčkarji pa na igrah ni sijala srečna zvezda, bili so šele trindvajseti. Kaj hočemo, v športu je vse mogoče;

— podobno «srečo» so imeli tudi šahisti, ki so si prišahirali le 15. mesto;

— nazadnje naj povemo še uvrstitev ženske streljaške ekipe: bile so dobre četrte.

Naše ekipe so imele tudi nekaj posameznikov, ki so stopili na zmagovalni oder. Pa poglejmo, kam so se uvrstili najboljši posamezniki po panogah do prvih desetih mest:

| Namizni tenis (moški): |                |
|------------------------|----------------|
| 2. mesto               | Matija Krnc    |
| 4. mesto               | Janez Pogačnik |
| 8. mesto               | Ivo Kohne      |
| 9. mesto               | Drago Dolenc   |

| Namizni tenis (ženske): |                |
|-------------------------|----------------|
| 5. mesto                | Erika Boščak   |
| 7. mesto                | Silva Skreblin |
| 9. mesto                | Anica Rep      |

| Kegljanje (ženske): |              |
|---------------------|--------------|
| 10. mesto           | Majda Satler |

| Streljanje (moški): |             |
|---------------------|-------------|
| 9. mesto            | Nace Kokalj |

| Streljanje (ženske): |                  |
|----------------------|------------------|
| 1. mesto             | Tončka Zupančič  |
| 10. mesto            | Slavka Stanovnik |

Da smo drugi izmed 66 sodelujočih podjetij in 2400 udeleženci, pa ni zasluga samo tistih, ki so osvojili prva mesta v panogah, ampak so k temu doprinesli vsi sodelujoči, saj smo si nabrali nekaj točk že s tem, da smo sodelovali v vseh panogah.

24. letne športne igre gradbincev so torej za nami. Naslednje leto smo organizatorji mi in moramo priznati, da smo se lahko o organiziranju take prireditve letos marsikaj naučili SGP «Pionir» iz Novega mesta je pripravilo igre tako, da ni bilo zastojev in napak, kljub kislemu vremenu. Žal nam je, da nam niso mogli nuditi ob otvoritvi vse tisto, kar so pripravili, saj jim je to preprečil dež.

Slavnostni otvoritvi je prisostvovalo tudi precej uglednih gostov, med njimi predsednik zveznega odbora sindikata gradbenih delavcev Jugoslavije Vladimir Stjepanović, generalmajor JLA Jože Ožbolt in drugi. Pozdravni govor je poleg pokrovitelja Ivana Kočevarja, direktorja SGP «Pionir» iz Novega mesta, imel tudi član našega podjetja Lojze Cepuš, sedanjí predsednik republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev, ki je med drugim poudaril pomen takih delavskih iger in izrazil zadovoljstvo ob tako velikem udeležbi.

Kot smo že omenili: drugo leto smo mi prireditelji SIG. Ob tej priliki bomo proslavili tudi 25-letnico teh iger in našo — Gradisovo 30 letnico. Upajmo, da bomo igre čimbolje pripravili, zbrali in tekmovalje čimveč gradbenih podjetij in končno — potruditi se bomo morali, da se bomo tudi mi na športnem polju čimbolje odrezali.

NM

## Zahvala vsem udeležencem in njihovim TOZD

Na letošnjih športnih igrah gradbincev je sodelovalo 61 naših športnikov, ki so uspešno zastopali GRADIS. Odbor za šport in rekreacijo pri sindikalni organizaciji podjetja se ob tej priložnosti zahvaljuje udeležencem za njihovo športno borbo, obenem pa tudi vsem temeljnim organizacijam združenega dela ter njihovim sindikalnim odborom, da so omogočili udeležbo našim športnikom na tekmovanju.

Naše TOZD in torej ves Gradis so zastopali naslednji:

Zlato Prosenjak Marjan Sobočan in Ludvik Šnajder iz SPO, Lado Zvonarek, Miro Novak in Minka Remič iz GE Ljubljana, Peter Curk iz ljubljanskih kovinskih obratov, Ivan Lovšč in Marjan Hočevar iz OGP, ing. Jože Bricelj, Trivo Lukač in Franc Kastelec iz GE Ljubljana-okolica, Lado Janžekovič, Niki Lusički, Franc Motala, Boris in Franc Kranjc, Josip Igrec, Peter Rubin, Brank Vranič, Josip Drk in Marica Longešek iz GE Maribor, Anica Rep, Kati Zvikart, Silva Skreblin, Milan Pukšič, Mira Kovačič, Erika Bošek, Jelka Bombek in Betka Ačanski iz GE Nizke gradnje, Josip Humek, Bogo Pipus, Mirko Hojnik in Milan Gaberec iz mariborskih kovinskih obratov, Drago Tarman, Anton Vidic, Cilka Kucko, Tunjo Matijević, Veronika Dežman, Avgust Skrt in Karl Makuc iz GE Jesenice, Franjo Urnaut iz GE Ravne na Koroskem, Anton Irt iz GE Koper, Albin Bernard, Ivan Tavšan, Ignac Kokalj ter Slave in Slavka Stanovnik iz LIO Škofja Loka, ing. Ivo Kohne in Ante Milkovič iz Zvezokrivnice ter Jernej Jeršan, ing. Julijan Znidaršič, Ljuba Tome, Dora Klemenčič, Dragica Kastelic, Ivan Vuckovič, Tončka Zupančič, ing. Janez Pogačnik, ing. Drago Dolenc, Matija Krnc in Jože Murovec iz skupnih služb.



Kapetan ekipe Jernej Jeršan prejema pokal za osvojeno drugo mesto



Namiznoteniška ekipa je bila ponovno prva



Organizacijski komite je uspešno opravil svojo nalogo